

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Budování čtenářsky podnětného prostředí ve vybrané mateřské škole

Creating a stimulating environment for a reading in a kindergarten

Markéta Svačinová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

2018

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Budování čtenářsky podnětného prostředí ve vybrané mateřské škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 5. 12. 2018

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce, PhDr. Veronice Laufkové, Ph.D., za její cenné rady, trpělivost, ochotu, pomocnou ruku, inspiraci a hlavně čas, který mi věnovala po celou dobu psaní této práce. Zároveň jí moc děkuji za návštěvu a dar ve formě dvou dětských knížek, kterými přispěla k rozšíření knihovny v naší mateřské škole. Dále děkuji paní ředitelce, Jiřině Kratochvílové, že souhlasila s mými návrhy, a přispěla tak ke vzniku této bakalářské práce. Děkuji svým kolegyním, přátelům a především rodině za trpělivost, kterou se mnou měli, když jsem byla v nesnázích.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá možnostmi, jak vybudovat ve vybrané mateřské škole čtenářsky podnětné prostředí. Jedná se o kvalitativní výzkum, během kterého byla použita metoda standardizovaného pozorování a standardizovaného dotazníku.

V teoretické části jsou objasněny pojmy stěžejní pro praktickou část: definice čtenářské gramotnosti a pregramotnosti, s níž souvisí budování čtenářsky podnětného prostředí v mateřské škole včetně budování čtenářského zájmu a čtenářských návyků. Dále je charakterizována literatura pro děti předškolního věku – její typologie, dále ocenění za kvalitní dětskou literaturu, nakladatelství vydávající kvalitní dětskou literaturu a tipy, kde hledat inspiraci při výběru titulů pro děti. Poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na charakteristiku dítěte předškolního věku s důrazem na téma práce, tj. pozornost je věnována zejména vývoji verbálních schopností či emočnímu vývoji.

Praktická část měla dva základní cíle. První byla deskripce současného stavu čtenářského koutku: a) popsat vznik čtenářského koutku ve vybrané mateřské škole (důvod jeho vzniku); b) vytvořit seznam aktuálních knih v knihovně, která je součástí čtenářského koutku; c) navrhnout, realizovat a reflektovat možnosti využití čtenářského koutku pro rozvoj čtenářství u dětí předškolního věku. Na základě tohoto popisu a prostudování odborné literatury potom navrhnout tituly na dovybavení knihovny v souladu se Školním vzdělávacím programem a potřebami dětí a zamyslet se nad dalšími náměty, jak čtenářský koutek využívat, aby sloužil k rozvoji čtenářství u dětí předškolního věku. Jako metoda sběru dat byla volena metoda strukturovaného rozhovoru (u ředitelky MŠ a učitelek MŠ), metoda obsahové analýzy dat a metoda standardizovaného pozorování.

Z výsledků vyplývá, že vybudováním čtenářsky podnětného prostředí v mateřské škole lze pozitivně formovat vztah dětí ke knize, i přesto, že nemají tento vztah vytvořený z domova. Nejvíce se osvědčil projekt „Křeslo pro hosta“, kdy chodí hosté, zejména rodiče a prarodiče, dětem předčítat. Děti oceňovaly zejména jasnou a přehlednou organizaci čtenářského koutku včetně zavedených pravidel, která jim dávají smysl. K rozvoji

čtenářství u dětí předškolního věku přispěla také řízená činnost zaměřená na práci s knihou v mateřské škole.

KLÍČOVÁ SLOVA

čtenářský koutek, předškolní vzdělávání, čtenářsky podnětné prostředí, literatura pro děti předškolního věku

ABSTRACT

This Bachelor's thesis deals in detail with the possibilities of creating a stimulating and inspiring environment for reading in a preselected nursery school. The thesis is based on qualitative research making use of the standardised observation method and a standardised questionnaire.

The theoretical part explains the concepts that are fundamental to the thesis's practical part: the definition of reading literacy and pre-literacy, to which the building of a stimulating and reader-friendly environment in a nursery school is closely linked, including the building of interest in reading as well as the habit of reading. Further, the literature for preschool children is described – its typology as well as awards for high quality children's literature and publishing houses focusing on high-quality children's literature, including also concrete suggestions on where to find inspiration for choosing appropriate book titles for children. The last chapter of the theoretical part focuses on the characteristics of a preschool child with emphasis on the thesis's subject, i.e. particular focus is given to the issue of the development of verbal skills and emotional development.

The practical part has two main objectives. Firstly, to characterise the current form and shape of the reading corner: a) to describe the origin of the reading corner in the selected nursery school (the reasons for its creation); b) to create a list of the book titles currently present in the reading corner library; c) to design, implement and reflect the possibilities of using the reading corner for the development of reading skills of preschool children.

On the basis of this description and the study of relevant academic literature, the thesis proposes concrete book titles to complement and complete the library in accordance with the School Educational Program and the children's needs and considers other ideas on how to make use of the reading corner to develop the reading skills and habits of preschool children. To collect relevant data, the method of a structured interview (with the headmaster and the teachers of the selected nursery), content analysis and standardised observation were chosen.

The results show that the building of a reader-friendly environment in nursery schools can positively shape the relationship of children to books, even if this relationship has not been created initially in their homes. The most successful project has been “The Guest’s Armchair”, when visitors of the nursery school, especially parents and grandparents, read aloud to the children. The children also appreciated the clearly arranged and easily apprehensible organisation of the reading corner, including clear and understandable rules that make sense to them. Other specific activities focused on working with books also contributed to the development of reading skills and habits of preschool children.

KEYWORDS

reading corner, preschool education, reading-friendly environment, children's literature for preschoolers

Obsah

Úvod	10
Cíl práce.....	11
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Čtenářská gramotnost a její definice	12
1.1 Čtenářská pregramotnost	13
1.2 Čtenářské dovednosti	16
1.3 Čtenářské strategie a jejich členění	19
1.4 Čtením a psaním ke kritickému myšlení (RWCT)	20
2 Vytváření čtenářsky podnětného prostředí v mateřské škole	22
2.1 Význam knihy v předškolním věku	23
2.2 Čtenářský koutek v mateřské škole	23
2.2.1 Podmínky pro vznik čtenářského koutku	23
2.2.2 Knihovna v mateřské škole.....	23
2.3 Čtenářský zájem, postoj a návyk	24
2.3.1 Duševní příbuznost.....	25
2.3.2 Biblioterapie	25
3 Literatura pro děti předškolního věku	27
3.1 Typologie knihy jako artefaktu	27
3.2 Ocenění za kvalitní dětskou knihu	28
3.2.1 Zlatá stuha	28
3.2.2 Magnesia Litera	29
3.2.3 Nejkrásnější česká kniha roku	29
3.3 Oceněná nakladatelství	30
3.3.1 65. pole	30

3.3.2	Albatros	30
3.3.3	Baobab	30
3.3.4	Běžiliška	31
3.3.5	Labyrint	31
3.3.6	Meander	31
3.3.7	Paseka	31
3.3.8	Pasparta.....	32
3.3.9	Portál.....	32
3.4	Kde hledat inspiraci na kvalitní knihy	32
3.4.1	Zlatá stuha	34
3.4.2	Nejlepší knihy dětem	34
3.4.3	iLiteratura	34
3.4.4	CzechLit	35
3.4.5	Tvořivá dramatika.....	35
3.4.6	Kritická gramotnost	35
3.4.7	Celé Česko čte dětem	36
3.4.8	Rosteme s knihou	36
3.4.9	BOOKSTART – S knížkou do života	36
3.4.10	ČteSyRád	38
3.4.11	Zhodnocení	38
4	Charakteristika dítěte předškolního věku	39
4.1	Kognitivní vývoj	39
4.2	Vývoj exekutivních funkcí a autoregulace	40
4.3	Vývoj verbálních schopností.....	40
4.4	Emoční vývoj.....	42

4.5	Socializace	42
4.6	Vývoj dětské osobnosti a sebepojetí	43
4.7	Předčtenářské období	43
PRAKTICKÁ ČÁST		46
5	Cíl praktické části; metody a postup práce	46
5.1	Stanovení výzkumných otázek	46
5.2	Budování čtenářského koutku	47
5.2.1	Původní čtenářské prostředí v dané MŠ	47
5.2.2	Nové čtenářské prostředí od školního roku 2018/2019	48
5.2.3	Umístění a vzhled čtenářských koutků	49
5.2.4	Nabídka činností ve čtenářském koutku	53
5.3	Seznam knih ve čtenářském koutku a návrhy na dovybavení o kvalitní tituly	55
5.3.1	Aktuální seznam knih ve čtenářských koutcích	55
5.3.2	Grafická analýza titulů v knihovně MŠ	56
5.3.3	Návrh na dovybavení o kvalitní tituly	57
5.3.4	Knihy, které se podařilo v průběhu měsíců září – listopad pořídit	59
5.4	Způsoby využití čtenářského koutku	60
5.4.1	Návrh č. 1: O kus dál poznám svět, skrze lipový květ	60
5.4.2	Návrh č. 2: Jak vidí ptáci svět	63
5.4.3	Návrh č. 3: Pohádkový dědeček (Jak se auto předhánělo s vlakem)	66
5.4.4	Návrh č. 4: Z deníku kocoura Modroočka	67
5.5	Zodpovězení výzkumných otázek	69
Závěr		76
Seznam použitých informačních zdrojů		78

Úvod

Již od dětství mám blízký vztah ke knihám. Mou touhou je mít jednu velkou domácí knihovnu s tituly od dětské literatury, beletrie až po odborné publikace. Jsem ráda, když se mě někdo zeptá na radu ohledně knihy a já jsem schopná mu poradit. Pracovala jsem chvíli v jednom knihkupectví, kde se mi líbilo být celý den mezi knihami, ale paradoxně jsem neměla čas pročítat jednu knihu za druhou, což mě velmi zklamalo. Byla jsem však překvapená velkým zájmem lidí o knihy, a tak si říkám, že kniha jako taková má stále svou budoucnost. Vystává mi na povrch otázka, proč i přes takový zájem, který jsem vyzorovala, se vytrácí zájem o knihu u dětí?

Domnívám se, že rozvoj čtenářské gramotnosti není záležitost jen základní školy, ale začíná již ve škole mateřské, potažmo v rodině. Ne nadarmo se říká a v odborné literatuře píše, že to, co se do dítěte vloží do jeho 6 let, na tom se potom může stavět. A proto položit základy čtenářské gramotnosti již v předškolním věku považuji za důležité. Nemám na mysli učit děti číst, ale ukázat jim cestu ke knize. „Je žádoucí, aby dítě chápalo, co je smyslem a cílem čtení ještě dříve, než se začne učit formálnímu kódu.“ (Homolová in Wildová, 2012, s. 22)

Tématem o využití čtenářského koutku v mateřské škole se zabývala ve své diplomové práci Zuzana Vohralíková. Její práce je případovou studií s cílem zjistit jako nezúčastněný pozorovatel, jak je čtenářský koutek v mateřské škole využíván. Diplomová práce Aleny Švejnhové na téma „Dětské knihovny v mateřských školách: možnosti, limity a výzvy“ se zabývala vybavením dětských knihoven v mateřských školách, jakým způsobem jsou využívány a co je potřeba pro vytvoření fungující školní knihovny v mateřské škole. Já se ve své bakalářské práci zaměřuji na možnosti, jakými lze vybudovat čtenářsky podnětné prostředí. Patří sem vybudování čtenářského koutku s kvalitně vybavenou knihovnou literaturou pro děti a zapojování do projektů podporujících rozvoj čtenářství.

Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je popsat, jak vybraná mateřská škola přistoupila k budování čtenářsky podnětného prostředí.

Konkrétně je jejím cílem popsat, jaký byl důvod vzniku čtenářského koutku, jak je koutek vybaven (konkrétní tituly i další artefakty) a využíván.

Na základě analýzy a načerpaných informací z odborné literatury je potom cílem práce doporučit rozšíření knihovny o kvalitní tituly a navrhnout, realizovat a reflektovat možnosti využití čtenářského koutku pro rozvoj čtenářství u dětí předškolního věku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Čtenářská gramotnost a její definice

V poslední době se o rozvoji čtenářské gramotnosti velmi často diskutuje v odborných kruzích i ve společnosti. Mluví se o ní v souvislosti s mezinárodními výzkumy **PISA** (mezinárodní šetření v oblasti měření výsledků vzdělávání, zjišťování úrovně gramotností patnáctiletých žáků) a **PIRLS** (mezinárodní šetření zaměřeno na testování čtenářské gramotnosti, testování žáků 4. ročníku základních škol).

„Čtenářská gramotnost je pojem významně širší než pojem čtení (čtenářská dovednost).“ (Wildová, 2012, s. 6) Je součástí rozvoje dalších gramotností jako např. gramotnost matematická, počítačová, přírodovědná atd. Didakticky nejvhodnější strukturace čtenářské gramotnosti je podle ontogenetického vývoje. Rozlišuje se **čtenářská pregramotnost** (gramotnost žáků předškolního věku), **čtenářská gramotnost** (v období školní docházky) a **funkční gramotnost** (dospělých jedinců).

PISA definuje čtenářskou gramotnost jako „schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a k aktivnímu začlenění do života společnosti.“¹

Funkční gramotnost je definována ve Školní zprávě šetření PISA 2015 jako „schopnost a zkušenost čtenáře získávat a využívat informace z textů různých forem od beletrie až po inzerát v tištěné i elektronické podobě.“²

V šetření PIRLS je chápána jako „tvořivý a interaktivní proces, při kterém se klade důraz na funkční povahu čtení. Čtenáři by v tomto pojetí měli ovládat čtenářské strategie, při kterých uplatňují své znalosti a zkušenosti, přemýšlejí o tom, co si přečetli, vytvářejí si vlastní představy a identifikují podstatné informace a myšlenky.“³

---

¹ ALTMANOVÁ, Jitka et al. *Gramotnosti ve vzdělávání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010 [cit. 2018-03-23]. ISBN 978-80-87000-41-0. Dostupné z: <http://www.vuppraha.rvp.cz/wp-content/uploads/2010/02/Gramotnosti-ve-vzd%C4%9B1%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD1.pdf>

² Hlavní šetření PISA 2015: *Školní zpráva* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2016 [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/Ukazkova_SZ_ZS/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1

³ PIRLS. *Česká školní inspekce ČR* [online]. 2017 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS>

Pedagogický slovník definuje čtenářskou gramotnost jako „komplex vědomostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi. Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat, zpracovávat, srovnávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah textu aj.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 42)

Nejsrozumitelnější definicí je pro mě poslední, kterou jsem výše napsala. Na základě této definice si nejlépe dokážu představit, co pojem čtenářská gramotnost obnáší. Nejedná se jen o pouhé čtení knih zakoupených v knihkupectví či zapůjčených z knihovny. Člověk přichází denně do styku s různými písemnými texty, ať už v podobě jízdnic, bulvárního tisku nebo reklam aj. Je proto potřeba, aby dokázal rozlišit důležité informace od nedůležitých, aby se dokázal orientovat v široké nabídce různých písemných pramenů, a hlavně aby informace, které se dozví, uměl uplatnit ve svém životě. Myslím si, že v dnešní uspěchané a přemodernizované době nelze věřit každému slovu, které někdo napíše na internet nebo do časopisu. To znamená, aby člověk také uměl alespoň částečně rozlišit pravdivé informace od nepravdivých. Zároveň mě napadá i myšlenka, že čtenářská gramotnost se opravdu prolíná i s ostatními gramotnostmi a vyučovacími předměty na základní škole. Z vlastní zkušenosti na ZŠ si vzpomínám na situaci, kdy jsme dostali za úkol přečíst si v učebnici zeměpisu text o konkrétní zemi, o které jsme se měli v hodině učit, a poté se paní učitelka ptala, co jsme se dozvěděli. Zkrátka jak píše Tomášková (2015, s. 9), „čtení je předpokladem k rozvíjení dalších gramotností a zprostředkovává nám přístup ke vzdělání.“ Je však potřeba chápat obsah čteného a dokázat o něm i hovořit. Pokud toto nezvládneme, čtení nám poté nemusí přinášet radost, nebude nás bavit a nepochopíme, proč bychom se ho měli učit.

1.1 Čtenářská pregramotnost

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) je pregramotnost použita pouze ve slovníčku použitých výrazů a je chápána jako „vytváření předpokladů pro jednotlivé gramotnosti“. (RVP PV, 2018, s. 47). Můžeme se setkat i s jinými termíny, např. předčtenářská gramotnost (např. Tomášková, 2015) nebo počáteční čtenářská gramotnost (např. Wildová, 2005). V této práci budu používat termín

čtenářská pregramotnost který využívá předponu pre-, jež je v souladu s označením preprimárního stupně vzdělávání (vzdělávací programy na úrovni ISCED 0).

Wildová (2005) srovnává vývoj názorů na pojetí předškolní výchovy ve vztahu k osvojování gramotnosti od konce 18. století až po období po roce 1989. V současné době je proměna pojetí předškolní výchovy zřejmá již z názvu platného rámcového dokumentu. Namísto užívaného termínu předškolní výchova se nyní píše o předškolním vzdělávání. I když se jedná o vzdělávání, není jeho podstatou systematická učební činnost ani systematická výuka počátečního čtení. Za důležité však považuje vytváření čtenářsky podnětného prostředí, ve kterém se utváří vztah dítěte k četbě (tzv. rozvoj čtenářství). Pokud děti projeví zájem o poznávání písmen a slov, měli bychom je v tomto zájmu podpořit. Současný stav je takový, že předškolní zájem o počátky čtení a psaní se stává samozřejmostí. Ze své zkušenosti mohu potvrdit, že děti v předškolním věku, především dívky, mají zájem naučit se psát nejen své jméno, ale i jména rodinných příslušníků. Měli bychom u dětí podněcovat, ale ne vyžadovat, přirozený zájem o psanou řeč.

Mohlo by se zdát, že Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2018) neuvádí konkrétní postupy, jak čtenářskou pregramotnost rozvíjet. Po důkladném prostudování tohoto dokumentu docházím k názoru, že obsaženy jsou, například v klíčových kompetencích, kterými se rozumí „soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.“ (RVP PV, 2018, s. 10) S ohledem na téma této bakalářské práce vyjmenovávám klíčové kompetence, ve kterých je čtenářská pregramotnost rozvíjena. Přehledně zaznamenala tuto skutečnost i Zdrubecká (2018, s. 17–18) ve své bakalářské práci:

- **„kompetence k učení** (dítě soustředěně pozoruje, objevuje, všímá si souvislostí, používá jednoduché pojmy, znaky a symboly; dítě klade otázky a hledá na ně odpovědi; dítě poznává, že se může mnohému naučit; dítě se soustředí na činnost a záměrně si zapamatovává, dobírá se k výsledkům; učí se s chutí a nadšením);
- **kompetence k řešení problémů** (dítě si všímá dění a problémů v jeho přímém okolí; využívá svých dosavadních zkušeností; zapojuje fantazii a představivost k vymyšlení nových řešení problémů a situací; objevuje nové možnosti a varianty řešení; rozlišuje řešení, která vedou k cíli; nebojí se dělat chybu);

- **kompetence komunikativní** (dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní: znalost pohádek, stručné převyprávění děje, schopnost odpovídat na otázky, které se vztahují k textu z knihy; naslouchá čtenému nebo vyprávěnému příběhu; ovládá řeč, dorozumívá se ve větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi; rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný rozhovor; vyjádří své prožitky, pocity a nálady; domluví se gesty i slovy; komunikuje v běžných situacích bez zábrán a ostychu s dětmi i dospělými; průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji využívá k dokonalejší komunikaci se svým okolím);
- **kompetence sociální a personální** (dítě samostatně rozhoduje o svých činnostech a aktivitách, je schopné si vytvořit svůj názor a vyjádřit ho; napodobuje modely prosociálního chování a mezilidských vztahů; chápe odlišnosti mezi lidmi a je k nim tolerantní);
- **kompetence činnostní a občanské** (dítě své činnosti a hry plánuje, organizuje, řídí a vyhodnocuje; chápe svou povinnost ve hře; k úkolům a činnostem přistupuje odpovědně; váží si práce a úsilí druhých; má zájem o druhé a o to, co se kolem děje; má elementární představu o tom, co je v souladu se základními lidskými hodnotami a normami; spoluvytváří pravidla společného soužití v mateřské škole mezi svými vrstevníky; chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu a že bychom se měli navzájem respektovat; uvědomuje si, že jeho chování ovlivňuje prostředí, ve kterém žije).“

Kromě klíčových kompetencí je na rozvoj čtenářské pregramotnosti kladen důraz v RVP PV i v pěti vzdělávacích oblastech, z nichž každá má své dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy. Dílčími vzdělávacími cíli se rozumí schopnosti a dovednosti, které by měl učitel u dítěte podporovat.

S rozvojem čtenářské pregramotnosti nejvíce souvisí vzdělávací oblast *Dítě a jeho psychika*, ze které vychází ještě podoblast *Jazyk a řeč*, která popisuje dílčí cíl jako „osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální“. (RVP PV, 2018, s. 17)

Aby mohl učitel podpořit osvojení výše zmíněných schopností a dovedností, musí dítěti předložit tzv. vzdělávací nabídku. Tou je např. „poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů, vyprávění toho, co dítě slyšelo nebo zhlédlo, prohlížení a čtení knížek, činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky (noviny, časopisy, knihy, audiovizuální technika).“ (RVP PV, 2018, s. 18) Čtení knížek v tomto případě není čtení v pravém slova smyslu. Vzhledem k tomu, že předškolní děti neumí číst, až na opravdu výjimečné případy, jedná se tedy o takové čtení, kdy například dítě na základě ilustrací dokáže „převyprávět“ příběh.

Očekávanými výstupy, co by dítě mělo na konci předškolního období zpravidla dokázat, se rozumí např.: porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej ve správných větách), učit se zpaměti krátké texty (reprodukovat říkanky, písničky, pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.), sledovat a vyprávět příběh / pohádku, projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu apod.

1.2 Čtenářské dovednosti

Čtení je dovednost, „která se kontinuálně rozvíjí od nejtělejšího věku dítěte.“ (Mertin a Gillernová, 2015, s. 164) V zahraničí se mluví o tzv. emergent literacy, v překladu emergentní dětské gramotnosti. Znamená to, že dítě se učí „číst“ už tehdy, když začíná mluvit a chápat významy obrázků, jež nám sdělují určité informace. Mertin (2015) se domnívá, že je tato dovednost důležitá, neboť již staří Egypťané se učili obrázkovému písmu, které lze číst. A proto dle jeho slov jsou předškolní děti, jež „přečtou“ piktogramy, na nejlepší cestě k pochopení principů čtení. S tímto názorem se ztotožňuji.

„Aby se dítě stalo skutečným čtenářem, musí mít rozvinuté čtenářské dovednosti.“ (Rybářová, 2016, s. 44) Ty představují v současné společnosti hlavní předpoklad pro přístup člověka ke vzdělání, neboť nerozvinuté čtenářské dovednosti nelze v běžném životě ničím nahradit. Čtenářským dovednostem je třeba se naučit, nelze je samovolně získat. Jakoukoli dovedností, nejenom čtenářskou, se rozumí „učení získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspěšnému vykonávání určité činnosti vhodnou metodou.“ (Palečková, Tomášek, Blažek, 2014, s. 25) Rybářová (2016, s. 44) definuje čtenářské

dovednosti jako „veškeré naučené metody vedoucí ke správnému a efektivnímu porozumění a využití textu.“ V dávných dobách uměla číst malá část populace, nyní je tato dovednost takřka povinná.

Doposud jsem zmiňovala termín „čtenářské dovednosti“ a proč je důležité je rozvíjet. Za nejdůležitější však považuji vyjmenovat, o jaké konkrétní dovednosti se jedná, abychom věděli, co a jak správně u dětí rozvíjet. Vycházím níže zejména z textu Laufkové (2018).

Výzkum PISA se soustředí primárně na pět dovedností čtenářské gramotnosti, které testuje (nalezení informací, celkové porozumění, interpretace, posouzení obsahu textu, posouzení formy textu). Těchto pět dovedností se zužuje na tři základní okruhy: získávání informací (vyhledávání určitých informací v textu, případně i jejich porovnávání), zpracování informací (identifikace hlavní myšlenky textu, interpretace smyslu textu) a zhodnocení textu (hledání souvislostí mezi informacemi z textu a čtenářovou vlastní znalostí světa či informacemi z jiného zdroje; posouzení obsahu textu či posouzení formy textu; čtenář pracuje se znalostmi, které si osvojil dříve nebo v jiném prostředí).

Publikace České školní inspekce „Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka“ (2010) předkládá celkem šest rovin čtenářské gramotnosti: vztah ke čtení, doslovné porozumění, vysuzování (vyvozování závěrů z přečteného), metakognice (schopnost seberegulace, tj. dovednost reflektovat záměr vlastního čtení apod.), sdílení (sdílení svých prožitků, porozumívání a pochopení s dalšími čtenáři) a aplikace (využívání čtení k seberozvoji, využití informací z textu v reálném životě). Zároveň uvádí složky čtenářské gramotnosti, které můžeme u žáků sledovat a rozvíjet: žák je k četbě motivovaný, četba patří mezi preferované činnosti; žák se soustředí na četbu; žák vyhledá v textu informace; žák shrnuje; žák si vyjasňuje při čtení; žák si klade otázky k lepšímu porozumění textu; žák předvídá; žák zachytí základní složky příběhu; žák vyvozuje, vysuzuje nebo posuzuje; žák hledá a nalézá souvislosti; žák vyjadřuje svou bezprostřední reakci na četbu.

Laufková (2018) pro analýzu RVP základního, gymnaziálního a středního odborného vzdělávání využila jako rámeček následující složky / dovednosti čtenářské gramotnosti, které slučují poznatky a přístupy publikace ČŠI „Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro

každého žáka“ (2010) a mezinárodních výzkumů PIRLS a PISA. Seřadila jsem je následovně: hodnotové a postoje složky čtenářské gramotnosti (vztah ke čtení a sdílení), složky související s úkoly nižší kognitivní náročnosti (získávání informací, zpracování informací, aplikace), které chápeme jako přípravu pro kritické myšlení, které je spojováno s kategoriemi vyšší kognitivní náročnosti (viz revidovaná Bloomova taxonomie Andersonem a Kratwohlem z roku 2001 či nová taxonomie vzdělávacích cílů Marzana a Kendalla z roku 2007), tedy analýzou, hodnocením, tvořením a metakognicí:

- a) **vztah ke čtení** – žák je k četbě motivovaný, četba patří mezi preferované činnosti; žák se soustředí na četbu a z četby má potěšení;
- b) **sdílení** – vyjadřování svých bezprostředních reakcí na četbu, sdílení svých prožitků, porozumívání a pochopení s dalšími čtenáři;
- c) **získávání informací** – vyhledávání určitých informací v textu, případně i jejich porovnání;
- d) **zpracování informací** – identifikace hlavní myšlenky textu, interpretace smyslu textu apod.;
- e) **aplikace** – využívání čtení k seberozvoji, využití informací z textu v reálném životě;
- f) **vysuzování a hodnocení** – vyvozování závěrů z přečteného; kritické uvažování o textu, např. o vhodnosti užití jazykových prostředků, věrohodnosti informací nebo o autorově záměru; hledání souvislostí mezi informacemi z textu a čtenářovou vlastní znalostí světa či informacemi z jiného zdroje, čtenář pracuje se znalostmi, které si osvojil dříve nebo v jiném prostředí;
- g) **metakognice** – schopnost seberegulace, tj. dovednost reflektovat záměr vlastního čtení apod.; volit texty a způsob čtení; sledovat a vyhodnocovat vlastní porozumění čtenému textu a záměrně volit strategie pro lepší porozumění, např. klást si otázky k lepšímu porozumění textu, předvídat, shrnovat, vyjasňovat si při čtení; tj. překonávat překážky při obtížnosti obsahu nebo složitosti vyjádření.

V této souvislosti je potřeba ještě zdůraznit, že nejde jen o složky čtenářské gramotnosti, ale rovněž o dovednost číst rozmanité typy textů – texty psané, obrazové,

kombinující obě tyto podoby, dále texty různých funkcí a stylových rovin, a to jak tištěné, tak elektronické či rukopisné.

U dětí předškolního věku potom hovoříme o tzv. předčtenářských dovednostech, kterými podporujeme rozvoj čtenářské pregramotnosti, a tím tedy budování čtenářské gramotnosti v budoucnu:

- **rozvoj receptivních jazykových dovedností** (aktivní naslouchání, porozumění vyslechnutému textu);
- **rozvoj produktivních jazykových dovedností** (správná výslovnost, artikulace, intonace, frázování, hospodaření s výdechovým proudem, břišní dýchání; slovní zásoba; celkový mluvený projev včetně pragmatického aspektu);
- **poznávací a psychické procesy, které úzce souvisí se čtením** (zrakové vnímání – zraková analýza, syntéza, diferenciacie; sluchové vnímání – sluchová analýza, syntéza, diferenciacie; časová, prostorová a pravolevá orientace; hrubá i jemná motorika, pozornost, představivost, paměť zraková, sluchová i motorická; chápání časové posloupnosti; rozvoj logického myšlení apod.).

Kromě toho bychom i u dětí předškolního věku měli dbát na budování pozitivního vztahu ke knihám a ke čtení; dávat jim příležitosti sdílet své zážitky z četby a vyjadřovat své bezprostřední reakce a emoce na četbu; učit je pomáhat si knihou při vyhledávání určitých informací či jejich porovnávání; identifikovat hlavní myšlenku textu; používat zážitky z četby k seberozvoji apod.

1.3 Čtenářské strategie a jejich členění

Čtenářskými strategiemi se rozumí postupy, které pomáhají čtenáři k lepšímu porozumění čtenému textu. Strategie znamená, že se jedná o něco, co používáme vědomě, záměrně a plánovitě (strategicky). „Čtenářské strategie totiž vlastně odpovídají čtenářským dovednostem, které zdatný čtenář provádí automaticky bez toho, aby si jejich použití uvědomoval.“⁴ V mateřské škole však děti nedokážou samy porozumět čtenému textu,

---

⁴ WHITCROFT, Ladislava. *Čtenářské strategie – 1. díl – Co jsou čtenářské strategie. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. 2010 [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/ctenarska-gramotnost/cg-strategie/cg-strategie-1>

protože většina z nich neumí ještě číst, a proto zde mluvíme o porozumění předčítanému textu.

Čtenářské strategie vhodné k rozvíjení předčtenářských dovedností v předškolním věku zmiňuje Rybářová (2016) ve své diplomové práci. Jedná se o hledání souvislostí, vizualizaci předvídání, usuzování a shrnování.

- **Hledání souvislostí:** schopnost uvědomit si, jak text souvisí s tím, co v životě znám, případně s jinými texty.
- **Vizualizace:** představování si, jak vypadá to, o čem se v textu píše (aktivizace smyslových představ).
- **Předvídání:** přemýšlení, o čem bude příběh nebo jak to bude dál.
- **Usuzování:** zjišťování skrytého významu v textu.
- **Shrnování:** vystižení podstatných myšlenek a samostatně je vyjádřit.

1.4 Čtením a psaním ke kritickému myšlení (RWCT)

Již v předškolním věku se učitelky mateřských škol snaží vést děti ke kritickému uvažování například pomocí vhodně položených otázek během předčítání. I já ve svých přípravách v praktické části využívám třífázový model učení, proto zařazuji do teoretické části kapitoly o programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení.

Jedná se o vzdělávací program, jenž „nabízí učitelům ucelený didaktický systém, který je možné využít téměř ve všech předmětech a na všech stupních škol.“⁵ Program si klade za cíl vzbudit v žácích zvědavost, schopnost dívat se na věci z jiných úhlů pohledu, lásku k vědě a zodpovědnost za svět, ve kterém žijí. V České republice je tento program od roku 1997.

Charakteristickým modelem tohoto programu je tzv. *třífázový model učení*, který odpovídá konstruktivistickému způsobu učení a lze jej aplikovat již v předškolním vzdělávání. Jedná se o:

---

⁵ Kritické myšlení z.s. [online]. 2001 [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/facelift_index.php

1. *evokaci* (vyjádření žáků / dětí, co o daném tématu ví);
2. *uvědomění si významu informací* (propojení dosavadních informací s nově nabytými informacemi);
3. *reflexi* (přeformulování svého chápání pod vlivem nových informací).

„Na významu nabývá dovednost kriticky zpracovávat vlastní zkušenost a nové informace, mít vlastní názor a úsudek, naslouchat názorům druhých, o různých názorech diskutovat, závěrečné stanovisko umět prezentovat a obhájit.“ (Tomková, 2007, s. 11)

Evokace

V mateřské škole můžeme evokaci v dětech vzbudit slovy „Co tě napadne, když se řekne...“, „Co vidíš na obrázku...“, „Stalo se ti někdy...“. Důležité je nehodnotit výroky dětí. Vhodné je zapisovat jejich nápady, návrhy, myšlenky, zkušenosti na tabuli či papír formou brainstormingu, případně formou myšlenkové mapy. Rybářová uvádí, že pokud před dětmi „jejich sdělení zapíšeme, sice si to nedokážou přečíst, ale pamatují si, že na tom daném určitém místě je právě jejich informace převedená do znaku, což bude důležité v dalších fázích, hlavně ve fázi reflexe.“ (Rybářová, 2016, s. 40)

Uvědomění

Tato fáze je spojena s experimentováním s textem, se zjišťováním nových informací, jejich třídění a kladení otázek. Rybářové (2016) se během této fáze při práci v mateřské škole osvědčil způsob práce s piktogramy, kdy si děti zaznamenávají, zda v průběhu čtení něco věděly, či nevěděly, případně označují piktogramy, které se vztahují k textu.

Reflexe

Reflexe je závěrečnou fází propojování informací se svými dosavadními informacemi a zkušenostmi. Vzhledem ke krátkodobé paměti předškolních dětí se Rybářové (2016) osvědčil způsob vrátit se k informacím získaným ve fázi evokace. Vhodně zvolenými otázkami lze pomoci s vytvořením spojitosti mezi informacemi. Tato fáze je zároveň fází učení, neboť dochází k začleňování nových poznatků do struktury těch stávajících.

2 Vytváření čtenářsky podnětného prostředí v mateřské škole

Čtenářsky podnětné prostředí, kladný vztah dětí ke knize a čtení v mateřské škole lze podle Tomáškové (2015) rozvíjet například těmito způsoby (další způsoby jsou mé autorské):

- Být dětem vzorem, sám si číst (dětí vidí dospělé, že si také čtou).
- Předčítat dětem každý den, ale je nutno si uvědomit, že čtení před odpoledním spánkem nestačí, protože se děti nemohou aktivně účastnit a nemají čas potřebný k přemýšlení o textu.
- Mít v mateřské škole knihovnu s kvalitními dětskými knihami a časopisy v dosahu dětí a vést je k prohlížení a čtení knih, diskutování o nich, a také nechat jim prostor pro volnou hru s knihou.
- Vytvoření čtenářského deníku, tedy zapisovat pohádky, které jsme s dětmi přečetli, namalovat k nim obrázky a mít možnost se k přečteným knihám vracet a povídat si o nich.
- Podporovat společné čtení rodičů či prarodičů a dětí v mateřské škole (případně mohou dětem předčítat starší sourozenci).
- Pracovat s knihou při řízených činnostech.
- Přečtené pohádky dramatizovat.
- Navštěvovat s dětmi knihovnu, nabízené programy knihoven.
- Zapojení do čtenářských projektů – Celé Česko čte dětem, Noc s Andersenem, Záložka, Čtení pomáhá, Den dětské knihy, International Book Giving Day apod.
- Vlastní čtenářské akce.

2.1 Význam knihy v předškolním věku

„Nejenom literární text, ale kniha jako celek znamená pro dítě vstup do kulturního světa.“ (Gebhartová, 2011, s. 12) Předškolní děti zaujme kniha nejprve svou výtvarnou stránkou. Pozor bychom si měli dávat na kýčovitě knihy, respektive na literární kýče⁶. Toto kritérium je však i pro mnohé dospělé na prvním místě ve výběru knih. Pozitivní vztah dítěte ke knize lze vytvořit i tím, že rodič půjde se svým dítětem do knihovny či knihkupectví a společně vyberou knihu obrázkovou a pro něj srozumitelnou. Důležité je, aby dospělý vychovatel s dítětem vždy mluvil – „o tom, co mu čte, zeptat se, zda se mu pohádka líbila, jestli má nějaké dotazy, zda něčemu nerozumělo.“ (Špaňhelová, 2006, s. 44) Vzbuzení zájmu o knihu u dětí nespočívá jen v tom knihu přinést a postavit do knihovny. Je potřeba o ní diskutovat, zmínit její zajímavosti nebo zvláštnosti, pracovat s ní při řízených činnostech a být pro děti zprostředkovatelem knihy.

2.2 Čtenářský koutek v mateřské škole

2.2.1 Podmínky pro vznik čtenářského koutku

Mezi podmínky pro vznik čtenářského koutku patří vhodné umístění koutku. Měl by se nacházet nejlépe u okna s dostatkem světla. Dále by měl nabízet dostatek knih a časopisů, a to 8 – 10 knih na jedno dítě. Výběr knih by měl být rozmanitý – takový, aby si každé dítě mohlo vybrat knihu podle svého aktuálního zájmu a individuálních potřeb. V koutku by také neměly chybět různé artefakty (loutky a rekvizity) podporující čtenářské dovednosti. (Těthalová, 2018)

2.2.2 Knihovna v mateřské škole

Knihovna má své legislativní ukotvení v zákoně č. 257/2001 Sb. Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb

---

⁶ Kýč je umělecky bezcenné dílo, avšak naoko líbivé. Charakteristiky kýče: působí na city, podbízí se, je libivý. Vlašicová (2018) ve své diplomové práci uvádí příklady nakladatelství, která se podle průzkumu řadí mezi nakladatelství, jež vydávají kýčovité pohádkové knihy: Egmont, Fragment, Ikar, J&J Morava, JUNIOR, Svojtka.

(knihovní zákon). Knihovny jsou kulturní instituce a rozumí se tím, že se jedná o „zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby.“⁷ Knihovny poskytují zázemí pro sebevzdělávání, možnost kvalitně využít volný čas a přístup k širokému spektru informačních zdrojů. (Švejnhová, 2017)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo doporučení k činnosti a funkci školní knihovny na základních a středních školách. Bohužel o knihovně v mateřských školách se nikde nepíše. Domnívám se však, že pokud je zřízena kvalitní knihovna již v MŠ, je pro děti velkým přínosem. Děti by se měly podílet na rozšiřování a utváření knihovny, neboť „člověk si přirozeně zhmotňuje to, k čemu má citový či duchovní vztah.“ (Švejnhová, 2017, s. 28) Jestliže si děti neutvoří ke knihovně citový vztah, nemá smysl, aby byla přeplněna stovkami knih, byť by byly sebevíc kvalitní, pokud o ně děti nejeví zájem. Zamýšlím se nad faktem, že děti se v průběhu školních let v mateřských školách mění a knihovna, pokud již v MŠ je, zůstává převážně stejná. Je tedy možné docílit toho, aby si děti utvořily osobní vztah ke knihovně, pokud jej z domova nemají, a to i v případě, že nemají možnost podílet se na jejím utváření? Myslím si, že ano, a to vhodným přístupem učitelky při práci s knihou. Dále například tím způsobem, že učitelka s dětmi navštíví knihovnu v blízkém okolí MŠ a po domluvě s dětmi si zapůjčí knihu (knihy), kterou si budou moct založit do knihovny v MŠ a samozřejmě s knihou vhodným způsobem dále pracovat (po dobu výpůjčky z knihovny). Učitelka také může požádat děti, zda by věnovaly školkové knihovně nějaké knížky, které už doma nečtou.

2.3 Čtenářský zájem, postoj a návyk

Čtenářský zájem u dítěte se vytváří na základě toho, v jakém prostředí žije. Není-li dítě od narození vedeno k pozitivnímu vztahu ke knihám, pak je malá pravděpodobnost, že bude v budoucnu aktivním čtenářem. To potvrzuje i výzkum Prázové (2014) o čtenářském

---

⁷ ZÁKON ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Informace pro knihovny [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provade-ci-prepisy/Zakon257.htm

zázemi v rodině. Čtenářským zájmem se rozumí psychická potřeba, jejímž předmětem může být určitá publikace, která je nejen pro dítě, ale i pro dospělého čtenářsky zajímavá.

Na formování čtenářského postoje u předškolního dítěte má vliv literární postava, která je nositelem identifikačních charakteristik a seznamuje dítě s platnými hodnotami a normami společnosti, do níž vrůstá. Čtenářský postoj se tedy vytváří v průběhu socializace dítěte.

Čtenářským návykem se potom rozumí způsob, jak si čtenář knihu vyhledá, jak ji získá, čte a jak s ní zachází. (Homolová, 2009) Dalo by se říct, že čtenářský návyk je určitý způsob chování ve vztahu ke knize. Čtenářské chování dětí bylo zjišťováno například v průzkumu z roku 2003, kde se sledovalo několik charakteristik: frekvence čtení knih, počet knih přečtených za měsíc, kdy naposledy dítě přečetlo knihu, co dítě čte, zda dítě čtení baví. Obdobný průzkum byl poté realizován v roce 2014. Komparací těchto průzkumů vyplynulo, že v celkovém měřítku „české děti čtou méně než před deseti lety.“ (Prázová, Homolová, Landová, Richter, 2014, s. 86) Dále se opět potvrdilo, že nejsilnější vliv na utváření vztahu dítěte ke knihám mají rodiče.

2.3.1 Duševní příbuznost

O duševní příbuznosti mluvíme tehdy, pokud se dítě dokáže ztotožnit s hrdinou pohádky či příběhu. Může se jednat o člověka, zvíře nebo i neživý předmět. S hrdiny může dítě soucítit, dokonce na ně může být i naštváný. „Identifikace s literárním hrdinou může pomoci v rozhodování v takových krizových problémech, jako je rozvod, nemoc, smrt, chudoba, tělesný handicap, neštěstí, osobní problémy atd.“ (Homolová, 2009, s. 74)

2.3.2 Biblioterapie

Biblioterapie se využívá při nervových onemocněních a spočívá ve využití a čtení knih s účelem porozumět osobním problémům a nalézt vhodné řešení. Využívá se u všech věkových skupin, tedy i u dětí předškolního věku. Na základě vhodně zvolené literatury a výše zmíněné duševní příbuznosti a identifikace s literárním hrdinou lze poznat, zda dítě

trápí nějaký problém. Biblioterapie poskytuje dětem možnost zjistit, že stejnými problémy trpí i jiné děti. Díky ní mohou nalézat nová řešení krizových situací a upravit své chování.

Zamýšlím se nad způsoby práce s příběhem v mateřské škole a na základě svých zkušeností z praxe se ztotožňuji s Hoškovou (in Homolová, 2009), která popisuje způsob vedení biblioterapie s dětmi. Docházím k názoru, že tento proces se děje běžně v mateřských školách. Jedná se o:

- „Převyprávění příběhu.
- Rozebrání knihy do hloubky (diskuse, co je správné a co dobré, morální hodnoty, silné a slabé stránky hlavního hrdiny apod.).
- Umělecké aktivity (kreslení událostí z příběhu, tvorba koláží z obrázků a z časopisů, a tím zobrazení událostí z knihy apod.).
- Divadlo (hraní jednotlivých rolí, rekonstrukce příběhu pomocí loutek apod.).“
Hošková (in Homolová, 2009)

3 Literatura pro děti předškolního věku

Řadí se sem poezie, próza i drama. Literatura pro děti by měla v dětech probouzet zájem o jazyk, nové poznatky, rozvíjet jejich fantazii a zprostředkovat hodnoty uznávané společností. „Literatura určená předškolním dětem by měla uspokojovat potřebu odpovědi na otázky proč a jak.“ (Homolová, 2009, s. 16) Výše popisované charakteristické znaky dětského vnímání zmiňuje i Homolová (2009) v souvislosti s poslechem a četbou.

Teorií literárních druhů a žánrů se zabývá literárně vědná disciplína zvaná genologie. Mezi základní literární žánry pro děti (tj. literatura přímo adresovaná dětem, respektuje, že tato literatura má oproti literatuře pro dospělé vlastní žánrové priority, specifické funkce a značnou míru nezávislosti na proměnách literárních směrů a norem, ale užší závislost na adresátovi a sociální realitě; existují přímo edice a nakladatelství pro tuto specifickou kategorii čtenáře) patří:

- a) žánry, které jsou určeny přímo dětem – říkadla folklorní, umělé a nonsensové; ukolébavky, rozpočítadla, škádlivky; próza s dětským hrdinou; autorská pohádka, hrané a loutkové drama; obrazová kniha;
- b) žánry, které převzala literatura pro děti, převážně v literárních adaptacích – z folklorní a starověké literatury – bajka, pohádka, pověst;
- c) univerzální žánry literatury pro děti a literatury pro dospělé – dobrodružná, vědeckofantastická, detektivní, humoristická próza, dále próza s dívčím či chlapeckým hrdinou, autorská pohádka, komiks, literatura faktu⁸.

3.1 Typologie knihy jako artefaktu

Chaloupka (1982) se odkazuje na rozdělení knih podle V. Gebhartové. Stejnou typologii uvádí i Homolová (2009).

- a) Knihy, kde hraje roli výtvarný projev bez textu (knihy-hračky, beztextová leporela, beztextové knihy).

---

⁸ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

- b) Publikace instruktivní či podněcující estetické dovednosti (omalovánky, vystřihovánky apod.).
- c) Knihy, v nichž hraje roli výtvarný projev a zároveň slovo je zde doprovodem pro obrázky (leporela, obrázkové knihy s textem).
- d) Knižky, ve kterých je výtvarný projev i text vyvážený (pohádky).
- e) Knihy, v nichž text převažuje nad ilustracemi.

3.2 Ocenění za kvalitní dětskou knihu

Po roce 1989 byl trh zaplaven knihami, což vedlo k hodnotové rozkolísanosti a nesnadné orientaci v ní. Chyběla kritéria, podle nichž by bylo možné vybírat kvalitní tituly. Ke zvyšování kvality prestiže dětské literatury napomáhala od roku 1992 soutěž Zlatá stuha, soutěž Nejkrásnější česká kniha vyhlášená Památníkem národního písemnictví a mediálně atraktivní Magnesia Litera. (Malý a Nešpor, 2015)

3.2.1 Zlatá stuha

Zlatá stuha je celostátní ocenění knih pro děti a mládež, přesněji Výroční cena Zlatá stuha. Své poslání spatřuje v oceňování významných a hodnotných tvůrčích knižních počínů a zároveň v šíření kvalitní dětské literatury do podvědomí společnosti. Odborníci na dětskou literaturu oceňují knihy každoročně ve čtyřech kategoriích⁹:

- **česká slovesná tvorba** (beletrie pro děti, beletrie pro mládež, literatura faktu pro děti a mládež, teorie a kritika literatury pro děti a mládež);
- **překlad** (beletrie pro děti, beletrie pro mládež, literatura faktu pro děti a mládež);
- **výtvarná tvorba** (knihy pro mladší děti, knihy pro starší děti a mládež, literatura faktu pro děti a mládež, výtvarný počín roku);
- **komiksová tvorba**.

---

⁹ FREISLEBEN, Zdeněk, Renáta FUČÍKOVÁ a Jarka VRBOVÁ, ČEŇKOVÁ, Jana, ed. Statut Zlaté stuhy. *Zlatá stuha* [online]. IBBY, 2014 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/statut-zlate-stuhy>

Tato cena je jediná v České republice, která se zaměřuje výhradně na dětskou literaturu. Zlatou stuhu lze považovat za garanta kvalitních dětských knih.

3.2.2 Magnesia Litera

Magnesia Litera si klade za cíl podporovat a popularizovat kvalitní knihy, a to jak původní, tak překladové bez ohledu na žánry. Z toho důvodu je ocenění rozděleno do devíti kategorií, z nichž jedna je věnována právě dětské knize: Litera za knihu pro děti a mládež. O výsledcích rozhodují odborné komise v jiném složení pro každou kategorii (nakladatelští redaktoři, knihkupci, překladatelé, literární kritici, spisovatelé a další¹⁰).

3.2.3 Nejkrásnější česká kniha roku

„V soutěži Nejkrásnější české knihy roku je hodnoceno grafické, ilustrační a polygrafické zpracování knih vydaných v českých nakladatelstvích a vytištěných v českých tiskárnách vždy za poslední kalendářní rok.“¹¹ Ceny jsou udělovány v sedmi kategoriích¹²:

- odborná literatura,
- krásná literatura,
- literatura pro děti a mládež,
- učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky,
- knihy o výtvarném umění,
- katalogy,
- bibliografie a autorské knihy.

---

¹⁰ O Liteře. *Magnesia Litera* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz/#o-litera>

¹¹ O NČKR. *Památník národního písemnictví* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/o-nckr/>

¹² Kategorie. *Památník národního písemnictví* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/kategorie/>

3.3 Oceněná nakladatelství

Do této kapitoly jsem zařadila abecední seznam a stručnou charakteristiku nakladatelství, která byla v minulých letech oceněna výše ve zmiňovaných soutěžích v kategorii Literatura pro děti a mládež.

3.3.1 65. pole

Nakladatelství vzniklo v roce 2007 a vydává českou i překladovou literaturu (nejen literaturu pro děti, ale i beletrii, životopisy a naučné knihy). Název nakladatelství symbolizuje přesahující a nečekané, je inspirován počtem 64. šachovnicových polí. V roce 2013 byla Zlatou stuhou oceněna byla kniha tohoto nakladatelství, která nese název *Chrochtík a Kvikalka na cestě za blýskavým prasátkem* od spisovatelky Ester Staré.

3.3.2 Albatros

Nakladatelství vzniklo již v roce 1949, vydává českou i překladovou literaturu pro děti a mládež. Jedná se o největší knižní vydavatelství v České republice, které zaštiťuje několik dalších knižních nakladatelství jako např. Cooboo, XYZ, Fragment, Egmont¹³, Vyšehrad a další¹⁴. Ocenění získaly například tyto knihy *Překlep a Škraloup*, *Moře slané vody*, *Útěk Kryšpína N.*, *Kosprda a Telecí*.

3.3.3 Baobab

Nakladatelství Baobab vzniklo v roce 2000, jedná se o malé nakladatelství spolupracující s nastupující generací výtvarníků, které se zaměřuje na vydávání ilustrovaných knih pro děti a mládež. Specifikem tohoto nakladatelství je tedy to, že v knihách převažuje ilustrace nad textem. V těchto knihách nenajdeme klasické pohádkové postavy jako například víly, skřítky apod., ale reálné postavy. Oceněnými knihami jsou například *Klárka a 11 babiček*, *Z domu a zahrady*, *Chlapeček a dálka*, *Do vesmíru!*

---

¹³ I přesto, že se nakladatelství Albatros řadí k oceňovaným nakladatelstvím, spadají pod něj i menší nakladatelství, která vydává kýčovitě knižní tituly.

¹⁴ Podrobněji o tom píše Wagnerová (2018, s. 16) ve své bakalářské práci.

3.3.4 Běžiliška

Mladé nakladatelství z roku 2013 vydávající knihy pro děti, v nichž kladou důraz na kvalitu textu a výtvarné i řemeslné zpracování. Hlavními publikacemi, na které se toto nakladatelství zaměřuje, jsou leporela. Lidé v tomto nakladatelství chtějí vrátit na český knižní trh původní, ručně vázané knihy, vyrobené u nás v ČR¹⁵. Mezi oceněné knihy patří: *Dům číslo 226, Hravouka, Bratři v poli, O čem sní*.

3.3.5 Labyrint

Labyrint je nakladatelství na českém trhu známé již přes 20 let. Zaměřuje se na vydávání kvalitní beletrie, české i překladové prózy (zejména německé prózy), knihy o umění a komiksy. Labyrint má několik edic, jednou z nich je Raketa, v níž se zaměřuje na vydávání knih pro děti. Dále vydává stejnojmenný časopis Raketa, taktéž pro děti. K významným autorům vydávající knihy v tomto nakladatelství patří například Petr Sís. Řada dětských knih tohoto nakladatelství také získala ocenění: *Proč obrazy nepotřebují názvy, Hlava v hlavě, Záhádky*.

3.3.6 Meander

Nakladatelství Meander vzniklo v roce 1995, zaměřuje se na vydávání knih pro děti a mládež s důrazem na výtvarnou stránku knihy. Známí spisovatelé spolupracující s tímto nakladatelstvím jsou Petr Nikl a Daniela Fischerová. Meander vydává sice malé množství knih pro děti, za to ale kvalitních, jak dokazují nejrůznější ocenění: *Maja a Kim, Tetovaná teta, Tajemství strýce Erika, Plechová Mína*.

3.3.7 Paseka

Toto nakladatelství vzniklo v roce 1989. Zaměřuje se na vydávání literatury nejrůznějších žánrů včetně literatury pro děti a mládež. Vyzdvihla bych zde knihu o *Lichožroutech* od Pavla Šruta, která dostala ocenění Magnesia Litera již v roce 2009.

---

¹⁵ *Nakladatelství originálních knížek pro děti: Katalog 2018* [online]. Běžiliška, 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/downloads/katalog-2018.pdf>

3.3.8 Pasparta

„Nakladatelství Pasparta bylo založeno Národním ústavem pro autismus jako sociální podnik s cílem vylepšit informovanost veřejnosti v oblasti autismu a dalších souvisejících oborech, a zároveň poskytnout lidem s poruchou autistického spektra pracovní uplatnění. Klademe si za cíl zlepšit informovanost v oblasti poruchy autistického spektra, vydáváme publikace pro odbornou a další zainteresovanou veřejnost z oblastí psychologie, pedagogiky, speciální pedagogiky a dalších příbuzných oborů. V naší nabídce naleznete také řadu publikací pro děti a odborné semináře.“¹⁶ Knihy pro děti jsou vhodné jak pro děti s autismem, tak bez něj, dále i pro děti mající problémy se čtením a ve své podstatě díky piktogramům lze knihy nabídnout i dětem od dvou let. Ocenění Zlaté stuhu v roce 2017 v kategorii Nakladatelský počin získaly knihy tohoto nakladatelství *Bohatě ilustrované knížky s piktogramy pro děti s autismem i bez něj*.

3.3.9 Portál

Nakladatelství Portál je na trhu od roku 1990 a již od počátku si klade za cíl pomáhat při výchově dětí a mládeže, proto se zaměřuje na publikace z oborů pedagogiky, psychologie, sociologie a mnoho dalších v souvislosti s výchovou dětí a mládeže. Vydává tedy jak odborné publikace pro dospělé, tak knihy pro děti nebo periodika *Psychologie dnes*, *Informatorium 3-8*, *Rodina a škola*. Nakladatelství Portál vydalo řadu knih, která posbírala nejružnější ocenění, patří sem například tyto knihy: *Pohádky do kapsy*, *Kamzíkův velký skok*.

3.4 Kde hledat inspiraci na kvalitní knihy

V této kapitole se zaměřím na to, kde je možné hledat inspiraci na kvalitní dětskou literaturu.

Nabídka knih na dnešním trhu je velice pestrá, jak jsem již psala v předchozí kapitole, mnohdy převládá kvantita nad kvalitou. Z výloh všech knihkupectví na nás křičí jeden bestseller za druhým. Stejně je tomu tak i v oddělení pro děti. Je vůbec možné umět

---

¹⁶ O nakladatelství. *Pasparta* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.pasparta.cz/o-nakladatelstvi>

se v současné literatuře pro děti zorientovat? Jednou z cest je sledovat každoroční udílení cen zmíněných v kapitole 3.2. Měli bychom se snažit vyhnout se nakladatelstvím, která vydávají tituly spojené zejména s televizní a filmovou produkcí, dále bychom neměli pořizovat tituly, které se zdají na první pohled líbivé, podbízivé, mají kýčovité ilustrace a pracují s psychologickými triky. Například u zvířat jsou to nepřírozně velké oči a proporčnost těla či nereálné a křiklavé barvy. Většinou se říká, že i v přírodě, co má křiklavé barvy, je jedovaté. Pro děti jsou prvním uměleckým zážitkem právě knihy, a proto bychom měli mít na paměti, že tím, co jim od malička předkládáme, formujeme jejich vkus. Až dítě vyroste, mělo by být schopno rozlišovat mezi falešnými a skutečnými hodnotami. Ilustrace je speciální obrazový doprovod knih pro děti, je významově mnohem podstatnější než u knih určených dospělým čtenářům. Ilustrační složka je pro dítě obvykle první a emočně důležitý aspekt, který ho zaujme¹⁷.

Je vhodné nabízet dětem kvalitní knihy, ale zároveň bychom jim měli nechat volnou ruku při výběru knih již od útlého dětství. Mezinárodní výzkumy totiž ukázaly, že žáci, kteří si knihy vybírají sami nebo čtou knihu oblíbeného autora, dosahují lepších výsledků než ti, kterým knihy vybírají rodiče, nebo ti, kteří čtou to, co jejich spolužáci¹⁸.

Kvalitní publikace najdeme jak mezi osvědčenými knižními tituly, tak mezi těmi současnými, které vychází v nakladatelstvích zmíněných v kapitole 3.3. Mezi osvědčená, avšak nejmenovaná nakladatelství, se řadí ještě například Host, Mladá fronta, Petrkov, Thovt, Triton či Verzone.

Inspiraci lze hledat v katalozích, časopisech či na internetových portálech. Jejich seznam a stručnou charakteristiku uvádím v následující kapitole. Téměř všechny se vzájemně prolínají a na sebe odkazují, respektive odkazují i na stejné publikace.

---

¹⁷ REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.

¹⁸ OECD. (2010). *PISA 2009 Results: learning to learn – Student Engagement, Strategies and Practices (Volume III)*. Paris: OECD.

3.4.1 Zlatá stuha

Toto ocenění je popsáno výše v kapitole 3.2.1. Inspiraci na knihy lze hledat přímo zde v archivu: <http://www.zlatastuha.cz/cs/archiv>. V sekci „Pro školy“ lze stáhnout metodické pracovní listy pro práci s jednotlivými knihami, které byly nominovány na Zlatou stuhu. Bohužel ne všechny metodické listy jsou použitelné pro děti předškolního věku, ale věřím, že kreativní paní učitelky by byly schopny pracovat i s tímto materiálem, který si upraví podle svých potřeb.

3.4.2 Nejlepší knihy dětem

Katalog Nejlepší knihy dětem je projekt komise pro dětskou knihu SČKN (Svaz Českých Knihkupců a Nakladatelů) a České sekce IBBY (International Board on Books for Young People = mezinárodní sdružení pro dětskou knihu) a jsou v něm každý rok doporučovány nejlepší knihy pro děti a mládež. Katalog kromě názvu a anotace uvádí i doporučený věk (např. 3+), který nám snadno pomůže při orientaci, pro jakou věkovou skupinu je kniha vhodná.

Archiv katalogů zde: <https://www.nejlepsiknihydetem.cz/archiv-katalogu/>.

3.4.3 iLiteratura

Projekt iLiteratura je internetový literární časopis, který si klade dva cíle: podchycovat a komentovat aktuální stav nabídky knih v České republice a zahraničí, sloužit jako bohatý archiv a zdroj informací pro odborníky i laickou veřejnost. Zaměřuje se tedy na současnou literaturu. I jako internetový časopis má své ISSN¹⁹. Recenze ke knihám píší odborníci na literaturu.

Inspiraci na dětskou literaturu nutno hledat v sekci „Žánry“, dále „Beletrie pro děti“: <http://www.iliteratura.cz/Zanr/7/detska/1/datum>.

---

¹⁹ Mezinárodní standardní číslo seriálové publikace.

3.4.4 CzechLit

CzechLit neboli CzechLit online je webový portál propagující českou literaturu. Tento portál cílí na nově vydané či nově přeložené knihy. Obsah portálu není určen jen pro čtenáře, ale také pro překladatele a zahraniční nakladatele. Najdeme zde abecední seznam současných spisovatelů, stručný přehled české literatury od roku 1900, přehled cen udělovaných za literaturu, nejruznější odkazy na literární kavárny, literární festivaly, agentury aj., dokonce i legislativní zakotvení smluv v oblasti literatury.

V sekci „Knihy a autoři“, dále „Knihy“, „Nové knihy v češtině“, a nakonec „Literatura pro děti a mládež“ najdeme přehled nově vydaných knih pro děti a mládež od roku 2013 do roku 2017: <https://www.czechlit.cz/cz/genres/literatura-pro-deti-a-mladez/>.

3.4.5 Tvořivá dramatika

Jedná se o časopis o dramatické výchově, literatuře a divadle pro děti a mládež. Vychází od roku 1990, a to třikrát za rok. Popis obsahu nově vydaných knih lze nalézt v rubrice „Nahlédnutí do nových knih a inscenací pro děti a mládež“. Této rubrice je věnováno v průměru 10 stránek, každá kniha má svou recenzi. První recenze na knihy se však objevují až ve 4. čísle časopisu v roce 1991. Starší čísla tohoto časopisu jsou k dispozici i ve formátu PDF: https://www.drama.cz/periodika/td_obsah.html.

3.4.6 Kritická gramotnost

Odborný časopis o rozvíjení kritického myšlení a čtenářské gramotnosti, vychází od roku 2015 v elektronické verzi třikrát ročně, v tištěné verzi jednou ročně. Výhodou čistě elektronické verze je to, že obsahuje i videa k článkům, která lze zhlédnout online. Tento časopis vydává obecně prospěšná společnost Pomáháme školám k úspěchu, která je rovněž projektem nadace The Kellner Family Foundation²⁰. Kromě inspirativních a odborných článků je možné v časopise najít i konkrétní příklady lekcí učitelů z praxe a recenze na vybrané dětské knihy.

---

²⁰ Rodinná nadace Renáty a Petra Kellnerových založená roku 2009. Jejich posláním je poskytovat stipendium studentům osmiletého gymnázia, poskytovat finanční granty vysokoškolským studentům, podporovat kvalitu vzdělávání na veřejných vysokých školách a poskytovat finanční granty českým vědeckým týmům. Dostupné z: <https://www.kellnerfoundation.cz/o-nadaci>.

Časopis Kritická gramotnost je k dostání na webových stránkách nadace v sekci „Pedagogická inspirace“: <https://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/projekt/pedagogicke-inspirace/casopis-kriticka-gramotnost>.

3.4.7 Celé Česko čte dětem

Obecně prospěšná společnost Celé Česko čte dětem je celostátní kampaň, jejíž poslání je vysvětleno v kapitole 4.3. Na webových stránkách této kampaně nalezneme recenze na knihy, rady pro rodiče, odkazy na oceňované tituly apod. Jak plyne z poslání, kampaň sice cílí primárně na rodiče, ale zapojit se do ní mohou i školy a školky.

Webové stránky kampaně: <http://celeceskoctedetem.cz/recenze-knih/clanek-226>.

3.4.8 Rosteme s knihou

Kampaň na podporu četby knih a zvyšování čtenářské gramotnosti spadá pod Svaz českých knihkupců a nakladatelů. „Kampaň Rosteme s knihou si klade za cíl prostřednictvím řady aktivit z oblasti literárních a čtenářských soutěží, anket, knižních výstav, besed s autory, literárně-výtvarných dílen, workshopů i www stránek oslovovat zejména předškolní a školní mládež a rozvíjet a prohlubovat jejich literární vzdělání a čtenářskou vyspělost, zlepšovat a obohacovat komunikační schopnosti a obecně kulturní znalosti.“²¹

Inspiraci najdeme přímo v sekci „Tipy na knihy“, která je rozdělena na několik kategorií: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/tipy-na-knihy-pro-deti/deti-do-10-let-knizni-tipy/>.

3.4.9 BOOKSTART – S knížkou do života

Projekt je cílen především na rodiče, aby v něm našli inspiraci jak na čtení s dětmi, tak inspiraci na knihy o výchově a rodičovství. Do projektu se mohou zapojit i knihovny.

---

²¹ Aktivity kampaně. *Rosteme s knihou* [online]. [cit. 2018-11-15]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane/>

Projekt je zaměřen na vzdělávací, sociální, citový, kulturní a kreativní rozvoj dítěte v rodině již od jeho narození. Jeho cílem je:

- podpořit rozvoj verbálních schopností dětí a jejich imaginace, zlepšit jejich vztah ke knize a čtení;
- dovést rodiče k pochopení významu čtenářských dovedností pro rozvoj dítěte i jeho budoucnost (tzn. že jednou z nejdůležitějších věcí, jež mohou udělat pro své děti, je věnovat jim od nejútlejšího věku svůj čas a strávit jej společně nad knihou);
- poradit jim, jak to dělat správně (metodickou radou, praktickou pomocí) a nabídnout podpůrné služby knihoven, prostor pro sdílení s ostatními rodiči atd.;
- orientovat rodiče v nabídce kvalitní literatury pro děti;
- inovovat a rozšiřovat služby knihoven pro nejmladší děti a pro rodiny;
- vytvořit novou čtenářskou komunitu.

Těmto cílům by měl být podřízen nejen akt předávání knižních dárkových sad rodičům novorozenečtých dětí knihovnami zapojenými do projektu, ale především aktivity, jež knihovny pro tuto cílovou skupinu připravují. Nejde tedy jen o zábavné akce pro batolata, ale především o podporu jejich pregramotnosti a také o vzdělávání, motivování a podporu jejich rodičů v tom, aby tuto pregramotnost a komunikační schopnosti svých dětí nadále trvale a vhodně rozvíjeli. Aktivity s dětmi v knihovnách tedy slouží i jako metodické a didaktické metody výcviku rodičů. Ke stejným cílům by měly napomáhat výstavky knih, seznamy doporučené literatury i konzultace k problematice četby a čtenářství a informace o službách knihovny, které aktivity doprovázejí, resp. by vždy měly doprovázet. Jde totiž i o to přesvědčit rodiče, že knihovny a knihovníci „vědí, jak na to“ a mají obrovský přehled o dětské literatuře, a mohou tak pomoci vytvořit vzájemný vztah důvěry ve smysluplné spolupráci ve prospěch dítěte a rodiny.

Inspirace na čtení s dětmi v tomto projektu nalezneme zde: <http://www.skizkoudozivota.cz/tipy-na-četbu-pro-rodice/>.

3.4.10 ČteSyRád

ČteSyRád je celým názvem ČTENářův SYmpatický RÁDce. Jedná se o online databázi, v níž jsou doporučovány knihy ke čtení, které vkládají sami čtenáři. Nelze tedy zaručit odbornou kvalitu knihy, nicméně učitelé i rodiče zde naleznou tituly, které se jejich kolegům či ostatním rodičům osvědčily.

Odkaz zde: http://www.ctesyrad.cz/tipy?tid=&tid_1=246.

3.4.11 Zhodnocení

Z prostudovaných materiálů mi přijde nejinspirativnější a nejpřehlednější projekt BOOKSTART – S knížkou do života, a to především proto, že je určen rodičům a poskytuje jim přehledný seznam jak dětských, tak odborných knih, a dokonce i seznam časopisů pro děti předškolního věku s popisem a cenou předplatného (to může být pro některé rodiče stěžejní při jeho výběru).

Jako učitelka mateřské školy se při výběru knih inspiroji oceněními Zlaté stuhy, kampaní Celé Česko čte dětem a časopisem Informatorium 3-8.

4 Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní věk se rozumí zpravidla od 3 do 6 až 7 let. Konec tohoto období není určen jen věkem, je určen hlavně nástupem do školy. Pro předškolní věk je charakteristická hra, kresba a příprava na školu.

4.1 Kognitivní vývoj

Dítě v předškolním věku má globální vnímání (percepce). Souhrn jednotlivostí vnímá jako celek a není mezi nimi schopno rozlišit základní vztahy. Nazírání na svět a hodnocení informací probíhá egocentricky. Egocentrismus znamená, že dítě není schopno pohledu na věc z jiného úhlu, vše hodnotí čistě ze svého pohledu, ulpívá na tom, že jeho názor je jediný správný. Dalším znakem je fenomenismus, což znamená, že dítě chápe svět tak, jak jej vidí. Předškolní dítě žije v přítomném okamžiku (prezentismus), který souvisí s fenomenismem. „Významnost aktuálně vnímaného světa spočívá v tom, že představuje subjektivní jistotu: je to doopravdy tak, protože dítě to tak vidí a může se o tom opakovaně přesvědčit.“ (Vágnerová, 2012, s. 178) Aby byla vnímaná realita pro dítě srozumitelná a akceptovatelná, dopouští se občas tzv. konfabulací neboli nepravých lží. Tyto smyšlenky jsou kombinací fantazijních představ ovlivněných nezralostí, aktuálními potřebami a citovým laděním dítěte. To, jak dítě vidí svět, nejčastěji vyjadřuje kresbou, vyprávěním nebo hrou.

Typická je dále magičnost (na pochopení dětí v reálném světě se podílí bohatá dětská fantazie), antropomorfismus (polidšťování neživých věcí a zvířat a přikládání jim vlastností živých bytostí), arteficialismus (výklad okolního světa tak, že ho „někdo“ udělal neboli tzv. omnipotence člověka), absolutismus (poznání má jednoznačnou platnost). Děti ještě nechápou, že svět je proměnlivý, jejich myšlení se váže na statické znaky. Dále se v dětském myšlení objevuje útržkovitost, nekoordinovanost a nepropojenost. Pro nastartování propojenosti v myšlení je dobré začít s rozvíjením čtenářské strategie hledání souvislostí během společného předčítání s dítětem doma, popř. s dětmi v mateřské škole.

V pochopení fungování skutečného světa dítěti pomáhají pohádky, ve kterých se objevují typické způsoby uvažování a prožívání dětí předškolního věku, pohádky mají

zjednodušený děj, jasná pravidla (dobro zvítězí nad zlem) a zároveň přispívají k vymezení dětské identity pomocí ztotožnění se s dětským hrdinou.

4.2 Vývoj exekutivních funkcí a autoregulace

Pod pojmem exekutivní psychické funkce rozumíme „schopnost a dovednost plánovat, rozhodovat se a realizovat cílevědomé postupy a výkony, řešit problémy, tvořit analogie.“²² Autoregulace je vedení a řízení sebe sama a je jednou ze složek školní zralosti.

Těchto schopností a dovedností nejsou děti schopny téměř do 4 let věku. Mají tendenci trvat na dodržování rituálů a zažitých způsobů chování. Děti bývají stresovány, pokud jsou jejich zažité rituály narušeny. Ke změně dochází právě okolo 4. roku života dítěte s dozráváním dětské psychiky. Záleží nejen na zrání, ale i na zkušenostech a výchově dítěte. Exekutivní funkce lze trénovat a rozvíjet ideálně již od předškolního věku.

Řadíme sem pracovní paměť (schopnost udržet aktuálně potřebné informace nezbytné pro orientaci v situaci), inhibici (schopnost potlačit nežádoucí chování a řídit se tím, co se po dítěti vyžaduje / je z hlediska situace žádoucí) a kognitivní flexibilitu (schopnost přesouvat pozornost na to, co je aktuálně důležité).

4.3 Vývoj verbálních schopností

Podle dosažené úrovně poznávacích procesů se odvíjí i používání jazyka předškolního dítěte. To, jak dítě myslí a uvažuje, se odráží v jeho verbálním projevu. Dítě se v tomto věku snaží pochopit proč a jak věci fungují, „jde o potřebu pochopit příčinné souvislosti a vztahy.“ (Vágnerová, 2012, s. 201) V dětské řeči se objevuje experimentování s novými slovními výrazy.

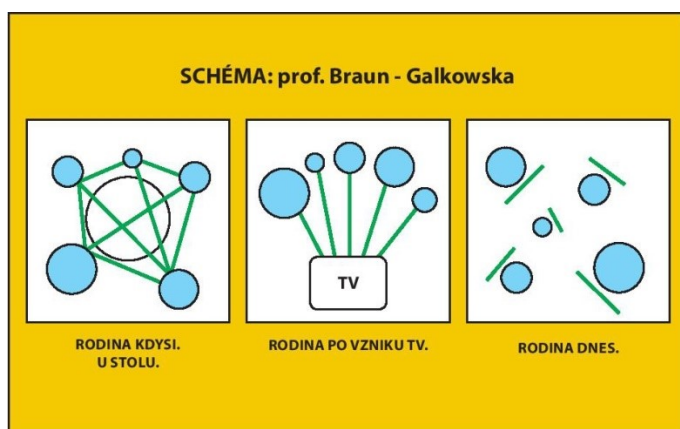
Vágnerová (2012) uvádí, že vývoj jazykových schopností je spojen s rozvojem epizodické paměti. „Rodiče učí děti používat vyprávění jako prostředek pro zformulování svých zážitků. Verbalizace jim dává potřebnou formu a podporuje jejich uchování

---

²² ABZ.cz: slovník cizích slov [online]. [cit. 2018-11-02]. Dostupné z: https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=exekutivn%C3%AD&typ_hledani=prefix

v paměti. Vyprávění rodičů slouží jako vzor, podle něhož se děti učí formulovat svá sdělení. Porozumění příběhu usnadňují rodičovské otázky zaměřené na dané dění. Pořadí otázek jim pomáhá pochopit, co je důležité a jak řadit jednotlivé vzpomínky, aby byla zachována příčinná i časová sekvence dění.“ (Vágnerová, 2012, s. 205) Zde bych podotkla, že vzor v rodičích, o kterém Vágnerová píše, není v dnešní době samozřejmostí. Vyplývá to i z průzkumu Prázové (2014). V předškolním věku se sice dětem předčítá často, avšak dětem po nástupu do základní školy již méně, a to z toho důvodu, že rodiče dítě vedou spíše k tomu, aby četlo samo, případně předčítalo rodičům. Z dotázaných 513 dětí ve věku 6 – 8 let pouze 23 % dětí odpovědělo, že jim rodiče předčítají pravidelně, 37 % dětí uvádělo, že jim rodiče předčítají občas, 34 % dětí se přiznalo, že jim rodiče četli dříve, ale nyní jim už nečtou a 7 % dětí rodiče nikdy nečetli. Podobné jsou i statistiky z roku 2003. Možná právě to mohlo být důvodem vzniku celostátní kampaně obecně prospěšné společnosti Celé Česko čte dětem v roce 2006, která se zaměřuje právě na rodiče, aby předčítali svým dětem (v jakémkoli věku). Posláním této kampaně je podpořit společné předčítání a upevňovat tak vazby mezi rodičem a dítětem. Řídí se heslem, že stačí 20 minut předčítání každý den. Vývoj komunikace v rodině je zřetelně znázorněn ve schématu prof. Brauna (viz obrázek 1), který lze najít právě v rubrice „poslání“ na webových stránkách kampaně.

Obrázek 1: Schéma vývoje komunikace v rodině

Zdroj: <https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani>

Tomášková (2015) považuje za důležité, aby rodiče mluvili se svými dětmi o věcech, které děti během celého dne prožily, co se dozvěděly zajímavého, jaký pocit z toho měly, zda nepotřebuje s něčím poradit, pomoci apod. Souhlasím s Tomáškovou, že v mateřské škole není dostatek času zdokonalovat všechny schopnosti a dovednosti důležité pro rozvoj dítěte, včetně předčtenářských. Základ by měl vycházet z rodiny.

4.4 Emoční vývoj

Emoční vývoj se postupně stabilizuje, rozvíjí se emoční inteligence. Děti jsou v předškolním věku spíše pozitivně laděny, emoce se rychle střídají a bývají vázány na aktuální situaci (občas dochází k pláči, pokud si děti zapomenou hračku, někdo jim zbourá stavbu z kostek, případně se dítěti stýská po rodiči apod.). Emoční prožívání dítěte je závislé na zralosti centrální nervové soustavy a na dosažené úrovni uvažování. Předškolní dítě by již mělo chápat význam některých emocí, se kterými se pojí uspokojení či neuspokojení.

Od předškolního dítěte se již vyžaduje, aby bylo schopno své emoce regulovat. Záleží však, jaké úrovně exekutivních funkcí dítě dosáhlo a jaký má typ temperamentu. Pro správný emoční vývoj a pochopení pocitů je vhodné dětem předčítat příběhy, pomocí nichž se může dítě ztotožnit s dětským hrdinou a snáze pochopit své pocity, případně pocity druhých.

4.5 Socializace

V předškolním období se děti setkávají s dalšími autoritami, seznamují se s fungováním v kolektivu, připravují se na život ve společnosti. Dochází u nich ke zvnitřňování pravidel, rozvíjí se komunikace. Děti se navzájem o pravidlech poučují, upozorňují, pokud pravidla někdo nedodrží a sebe chválí za jejich dodržování tím, že se doptávají paní učitelky, např. „*Knížky tam takhle nepatří do knihovny, ale já jsem tam tu knížku uklidil správně, že jo paní učitelko?*“ Předškoláci mají tendenci na pravidlech ulpívat, neboť se cítí spokojení jen ve chvíli, kdy pro ně něco platí absolutně, je naplněná jejich potřeba jistoty. V interakci s jinými lidmi dítě získává zkušenosti, které ovlivňují

jeho sebepojetí a sebehodnocení. Předškolní dítě získává nové role, které se učí zvládat a musí své chování regulovat podle toho, jakou roli zastává.

4.6 Vývoj dětské osobnosti a sebepojetí

Pro předškolní dítě je důležité to, co vidí, jak věci vypadají, tzn. váže se na viditelné znaky. V sebehodnocení děti kladou důraz na vývoj (něco neumělo, když bylo malé, ale teď už je velké a už to umí). Děti hodnotí své schopnosti i na základě fantazie. Ta se promítá i do představ o budoucím sebepojetí dítěte (čím budu, až budu velký). Předškoláci mají tendenci dokázat své kvality tím, že už zvládnou některé věci jako dospělí. „Důležitou složkou dětské identity je vlastnictví, což se projevuje i verbálním vyjádřením tohoto vztahu: moje maminka, můj pes, moje auto. Moje je součástí já.“ (Vágnerová, 2012, s. 248) Až po pátém roce života je dítě schopné rozdělit se o věci, do té doby má majetnické sklony.

Sebepojetí dítěte je stále závislé na hodnocení druhých lidí, převážně rodičů. Rodiče by měli své dítě přijímat bez podmínek s respektem a uznáním. Chovat se respektujícím způsobem podle Kopřivy (2015) neznamená vycházet všem a ve všem vstříc nebo si nechat vše líbit, případně od nikoho nic nežádat. Zachovat respekt vůči druhému člověku znamená chápat jej rovněž jako lidskou bytost, která má svou důstojnost a přijmout její odlišnosti. Jen respektem můžeme naučit děti respektu a přispějeme tím k rozvoji a uspokojení jejich potřeby sebeúcty (vážit si sám sebe a přijímat se jako hodnotná lidská bytost).

4.7 Předčtenářské období

Předčtenářským obdobím se rozumí stav, kdy dítě samo nečte, nýbrž se s knihami postupně seznamuje a komunikuje s nimi, jedná se o období mezi 3. – 6. rokem života dítěte. Ale už v kojeneckém věku by mělo mít dítě k dispozici dostatečnou nabídku různých podnětů²³, knihy nevyjímaje. Děti již od narození rozlišují zelenou a červenou barvu, od druhého měsíce dovedou diferencovat základní barvy a od čtvrtého měsíce se

---

²³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-09568.

rozdívají schopnost rozlišovat barevné odstíny²⁴. Vyplatí se také začít se systémem jazykové podpory, který zahrnuje specifický způsob mluvení dospělého na dítě, komentáře při prohlížení knih, učení různých říkanek či hraní her. Kolem roku a půl dítě ukazuje obrázky z knížky (*Ukaž, kde je kočička*). Pohybová koordinace jeho rukou už postoupila tak daleko, že by se mu mělo dařit obracet stránky v knížce. Nejprve jich obrací několik najednou, ale brzy přijde na to, že více si knihu užije (a o nic nepřijde), když bude obracet jednu stránku po druhé a říkat, ukazovat či předvádět, co je na obrázcích vyobrazeno²⁵. Je to ideální prostor pro stimulaci vývoje řeči tím, že si s dítětem vyprávíme nad knížkou, pojmenováváme jednotlivé věci a jednoduše vyjadřujeme, co se na obrázku děje. Můžeme využít jednoduchá citoslovce (bác, bum, šišiši; například *Koukej, tady mašinka vjíždí do tunelu hũũũũ*) a jednoduché slabiky odpovídající jeho artikulačním možnostem (bé, bú, kač-kač apod.). S dětmi si lze také zpívat či převyprávět říkanky. Tímto nenásilným způsobem u nich rozvíjíme potřebné jazykové dovednosti. V batolecím věku dochází ke zrychlení rozvoje slovní zásoby, zejména mezi 18. a 24. měsícem, kdy se dětský slovník až zdesateronásobí²⁶. Děti mají zájem komunikovat, využívat řeč, ptát se, hrát si se slovy a velmi dobře řeči rozumějí²⁷. Kromě toho už umí obracet jednotlivé stránky v knize a prohlížet si obrázky, mívají své oblíbené obrázky a pohádky a vyžadují jejich pravidelné opakování a znovupoznávání, které bychom jim měli dopřát.

Mezi druhým a třetím rokem děti už mluví v rozvitých větách, mají rády to, co se opakuje, znají celou řadu říkanek, písniček a básniček. Když se jim v této oblasti dostatečně věnujeme (hovoříme s nimi, odpovídáme na jejich nekonečné otázky, vyprávíme jim či předčítáme), v šesti letech už budou umět aktivně používat 2 500 slov a rozumět dalším tisícům slov.

Z vývojového hlediska v dětském vnímání umělecké literatury má hlavní úlohu představitel. „Dítě prožívá a pracuje aktivně s tím, co nikdy nevidělo.“ (Homolová, 2009, s. 16) Knížky se pro děti stávají vzdělávacím nástrojem. Děti v knize už nezajímají

---

²⁴ VÁGNEROVÁ, pozn.

²⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.

²⁶ VÁGNEROVÁ, pozn.

²⁷ TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

jen obrázky, ale také vyobrazovaný děj – tedy nejen to, co tam je, ale také to, co se tam děje, co postavy dělají, co říkají a jak se tváří²⁸. Tříleté dítě již dokáže vyprávět jednoduchý příběh, který slyšelo vícekrát. Platí však, že zachytí spíše to, co ho zaujalo, než to, co je pro příběh podstatné. Zatímco chlapci se soustředí na děj a v jejich mluvě převažují slovesa, dívky si zapamatují spíše to, co měla postava na sobě či jaká byla, v jejich mluvě převládají přídavná jména.

Dětem tohoto věku je také vlastní touha po poznání – samy chtějí porozumět světu, chtějí se učit a naučit nové věci, být samostatnější. Rády přijmou naši pomoc, jen pro ně musí mít to, co jim poskytujeme, smysl a nové poznatky a prožitky musejí chápat jako užitečné a potřebné²⁹.

V tomto klíčovém období lidského života se odehrává obrovský vývoj poznávacích procesů, rozvoj zrakového vnímání, motorických schopností, paměti, sluchového vnímání, řeči, jazykových schopností a dovedností. Dochází k emočnímu rozvoji a také socializaci. Dospělí mají v tomto období nesnadný úkol dítě ve všech těchto výše uvedených oblastech vhodně stimulovat a rozvíjet, a k tomu nám mohou pomoci právě knihy. Vhodnou četbou mohou být příběhy o dětech nebo věcech s odpovídajícími dětskými vlastnostmi, druhy her, skákání, běhání a dalších typických dětských projevech.

Jak uvádí Lepilová³⁰, kniha se pro dítě stává jednou z možností, jak poznávat svět kolem sebe, ale i samo sebe, jak objevovat krásu jazyka, jak si rozšířit slovní zásobu i rozvinout fantazii a estetické cítění. Stává se pro ně zdrojem citových zážitků, a proto k ní má velmi často kladný vztah.

---

²⁸ MATĚJČEK, pozn.

²⁹ REZKOVÁ, Vlasta. *Děti a dospělí v procesu výchovy a vzdělávání*. In: MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, eds. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2015, s. 53-78.

³⁰ LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!* Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Cíl praktické části; metody a postup práce

Prvním cílem této bakalářské práce je deskripce: popis vzniku čtenářského koutku ve vybrané mateřské škole (důvod jeho vzniku), vytvoření seznamu aktuálních knih v knihovně, která je součástí čtenářského koutku, a návrh, realizace a reflexe možností využití čtenářského koutku pro rozvoj čtenářství u dětí předškolního věku. Druhým cílem je na základě obsahové analýzy současného stavu titulů a artefaktů v dětské knihovně a na základě studia odborné literatury (zejména zdrojů uvedených v teoretické části): a) navrhnout dovybavení knihovny o kvalitní tituly odpovídající individuálním potřebám dětí a v souladu se Školním vzdělávacím programem; b) na základě standardizovaného pozorování a studia odborné literatury doporučit činnosti pro rozvoj čtenářství u dětí předškolního věku v této mateřské škole.

Práce má charakter kvalitativního výzkumu. Jako metody sběru dat v první části jsem využila metodu strukturovaného rozhovoru s učitelkami z obou tříd a ředitelkou mateřské školy (příloha 2). Abych mohla zjistit, jaké knižní tituly obsahuje knihovna v mateřské škole, použila jsem ještě analytickou metodu. Abych si ověřila, jak je čtenářský koutek využíván dětmi, použila jsem ještě metodu standardizovaného pozorování. Kritéria standardizovaného pozorování jsem si stanovila pouze pro třídu Veverky, ve které učím (příloha 1).

5.1 Stanovení výzkumných otázek

Výzkumné otázky vychází ze stanovených cílů bakalářské práce a jsou zodpovězeny v poslední samostatné kapitole.

1. Jaký důvod vedl mateřskou školu k vytvoření čtenářského koutku?
2. Jak je čtenářský koutek vybaven? Jakými tituly? Odpovídají věku a zájmu dětí?
3. Jak jsou knihy ve čtenářském koutku uspořádány a proč? Rozumí tomuto uspořádání děti? Jak s ním pracují?
4. Jaké knihy a artefakty děti ve čtenářském koutku nejvíce používají?

5. Jak na čtenářský koutek pohlíží děti, které jej v předchozích letech v mateřské škole nezažily?
6. Jak mateřská škola obohacuje svůj knižní fond?
7. O jaké tituly by bylo vhodné čtenářský koutek doplnit a proč?
8. Jaké způsoby využití čtenářského koutku se nejvíce osvědčily?

5.2 Budování čtenářského koutku

5.2.1 Původní čtenářské prostředí v dané MŠ

V této kapitole vycházím převážně ze strukturovaného rozhovoru s učitelkami a ředitelkou mateřské školy.

Než jsem nastoupila do této mateřské školy a vytvořila čtenářské koutky, měly děti k dispozici omezené množství knih ve dvou poličkách mezi hračkami. Knihy neměly žádné uspořádání, děti neměly nikde stanovená pravidla zacházení s knihami. Paní učitelky se shodují, že se děti neuměly ke knihám hezky chovat, i když jim říkaly, jak se chovat, jak s knihami zacházet atd. Pohádky, které byly určeny k předčítání, měly paní učitelky v policích u psacího stolu společně s odbornými publikacemi, děti o tyto knihy nejevily zájem.

Od roku 2016 je mateřská škola zapojena do kampaně Celé Česko čte dětem. Jak plyne z dotazníku, obě učitelky i ředitelka ví, co je posláním kampaně. V rámci této kampaně zvaly učitelky rodiče, prarodiče i sourozence dětí na předčítání dětem do MŠ. Z dotazníku vyplynulo, že nikdo v uplynulých dvou letech nepřišel do MŠ předčítat. Doptala jsem se tedy na formu propagace. Ta byla pouze umístěním letáčku a loga kampaně na nástěnkách v MŠ.

Z rozhovoru dále vyplynulo, že v minulých letech nebyla ani jednou navštívena knihovna v blízkém okolí mateřské školy, proto lze předpokládat, že děti neměly vztah ke knihám a nevěděly, jak s nimi zacházet, pokud nebyl vzor v rodině.

Učitelky četly dětem před spaním i v komunitním kruhu, s dětmi si vysvětlovali děj knížky, hovořili o postavách z knížek, prohlíželi si ilustrace, snažili se domýšlet děj pohádky, někdy se rovněž učitelky snažily o dramaturgii klasických pohádek.

5.2.2 Nové čtenářské prostředí od školního roku 2018/2019

Mým nástupem do této mateřské školy vznikl impuls pro vytvoření čtenářského koutku. V průběhu studia na vysoké škole jsem získala mnoho teoretických znalostí o čtenářském prostředí, čtenářských koutcích a práci s knihou, ale za celou dobu na praxích v mateřských školách jsem neměla možnost nic vidět v praxi.

V rámci příprav na nový školní rok byla potřeba i změna školního vzdělávacího programu (dále ŠVP). Původní název ŠVP byl „Poznávání s Lískulkou“. Hlavní filozofií bylo vytváření ekologického citění, podpora kladného vztahu k přírodě, mít úctu k životu a vzbuzovat v dětech zájem o ochranu přírody. Proto se mateřská škola zapojila do projektu Recyklohraní. V mých myšlenkách bylo zachovat v ŠVP vytváření ekologického citění, pouze jsem změnila termín z „ekologického citění“ na modernější termín užívaný v dnešní pedagogice „environmentální výchova“. S novou myšlenkou týkající se vytvoření čtenářských koutků jsem do charakteristiky ŠVP zahrнула i rozvoj čtenářské pregramotnosti.

Název nového školního vzdělávacího programu jsem změnila na „Kniha je můj kamarád na cestě za poznáním sebe, svého okolí a světa“. Tento název vychází z charakteristiky školního vzdělávacího programu, který nově klade důraz na rozvoj environmentální výchovy, čtenářské pregramotnosti a jejich propojenosti. Neboť „děti lze s přírodou seznámit i prostřednictvím knih. Vyjdeme s knihou do přírody a podle knihy budeme poznávat zvířata, stromy, rostliny. Předčtenářské a pisatelské dovednosti budeme zlepšovat například s využitím pískovničky a dalších přírodních materiálů.“ (Školní vzdělávací program, Mateřská škola Nová Ves, 2018, s. 17)

Nové čtenářské prostředí v obou třídách nabízí nejen útulné koutky s knihami, ale i spoustu dalších artefaktů a společenských her (zatím převážně ve třídě Veverek). Zároveň se nám podařilo pozvat rodiče, prarodiče a sourozence dětí na předčítání. Vymyslela jsem letáček, kterým prezentujeme veřejnosti naše zapojení v kampani Celé Česko čte dětem.

Jedná se o malý „projekt“ Křeslo pro hosta (letáček viz příloha 4, fotografie příloha 5). Letáček jsme umístili na webové stránky mateřské školy, na nástěnky v mateřské škole, na Obecní úřad, dokonce i do místního obchodu. Ve třídě Myšek se předčítání zúčastnili dva dědečkové, dvě maminky, jedna starší sestra. Ve třídě Veverek se předčítání zúčastnili tři tatínkové a dvě maminky. Téměř každý, kdo přijde předčítat, si nosí vlastní knížku. Aktuálně rozečtené knížky ve třídě Veverek: Maková panenka a motýl Emanuel, Pohádky bratří Grimmů, Chytré pohádky pro malé rozumbrady. Dočtené knížky: Pohádkový dědeček, Z deníku kocoura Modroočka. Zajímala jsem se, co rodiče a prarodiče přimělo udělat si čas přijít dětem předčítat. Tyto informace jsem zjistila během rozhovorů s rodiči před čtením v MŠ. První tatínek, který nám četl, byl zaujatý nabídkou předčítání na rodičovské schůzce v září. Maminka, která vyzvedávala syna po obědě ze školky, se zajímala, koho máme na návštěvě a na přání syna zůstala i s ním ve školce s tím, že by také ráda přišla číst (tato maminka se snaží chodit pravidelně každý týden). Druhá maminka přišla číst na přání své dcery, jíž se velmi zalíbila představa, kdyby její maminka také četla ve školce. Stejně tak to bylo u druhého tatínka a třetí tatínek přišel na doporučení druhé maminky. Jedná se tak trochu o metodu sněhové koule, kdy se další rodiče a prarodiče inspirují ostatními.

Rovněž se nám podařilo dostat se do knihovny v blízkém okolí MŠ. Návštěvy se zatím zúčastnila jen třída Veverek. Z 23 dětí, které se účastnily návštěvy v knihovně, jich 18 bylo v knihovně poprvé.

5.2.3 Umístění a vzhled čtenářských koutků

Čtenářské koutky vznikly na základě mého návrhu podaného paní ředitelce a kolegyním. Návrh zahrnoval vzhled a umístění knihovny. Po prostudování knihoven určených přímo pro mateřské školy jsme s kolegyněmi usoudily, že nám tyto knihovny nevyhovují ze tří důvodů. Jedním důvodem je malý obsah, druhý důvod je nepraktičnost pro naše prostorové uspořádání obou tříd, třetím důvodem byla vysoká cena. Proto jsme pořídily cenově přijatelný policový díl, který je možno upevnit na zeď, takže je bezpečný do MŠ a na knihy v horních policích dosáhnou jen ty nejstarší děti. To je rovněž záměr,

aby si děti uvědomily, že knihy jsou vzácné, a proto nebudou mít k dispozici ihned všechny knihy najednou.

Oba čtenářské koutky jsou umístěny v rohu herny s okny z obou stran. Knihovna je totožná v obou koutcích. Má 8 „okének“, do kterých jsou knihy zařazeny převážně dle typologie knihy jako artefaktu (viz kapitola 3.1). Každé okénko má svůj piktogram, aby se v knihovně vyznaly děti i paní učitelky. Výběr knih se ve třídách liší na základě věkového rozdělení dětí (ve třídě Myšek jsou děti ve věku od 3 do 4,5 let, ve třídě Veverek jsou děti od 4,5 do 6 let). Také rozmístění piktogramů se v knihovnách liší.

Obrázek 2: Čtenářský koutek – třída Myšky

Obrázek 3: Čtenářský koutek – třída Veverky

Piktogramy

Na knihovnu pro děti ve třídě Veverek jsem umístila 6 piktogramů. Děti ve třídě Myšek mají pouze 5 piktogramů. Konkrétní knihy zařazené v těchto kategoriích jsou rozepsány v příloze 3.

Piktogram č. 1 – malé a velké tiskací písmeno „A“ označuje kategorii knih, do které patří *pohádkové knihy s převahou textu*. Jsou zde zařazeny i knihy zcela nové, či hodně staré, které mají již poničenou vazbu. U tohoto piktogramu je rovněž piktogram pusu, což znamená, že se děti ptají, zda si knihy z této kategorie mohou vypůjčit. Je to z toho důvodu, aby děti věděly, že knihy mají nějakou hodnotu a že někdy je vzácností, když se nám do ruky dostane kniha, jež je svým obsahem či stářím vzácná, a ne vždy k dostání.

S dětmi jsme si tuto kategorii pojmenovali jako „písmenkové knížky“. Tato kategorie knih zabírá ve třídě Veverek dvě okénka knihovny. Ve třídě Myšek pouze jedno okénko.

Piktogram č. 2 – postava holčičky a chlapečka označuje *pohádkové knihy pro děti s převahou ilustrací*. Patří sem řada knih od Walta Disneyho. U těchto knih se děti nemusí na půjčení ptát. Ve třídě Veverek zabírá jedno okénko, ve třídě Myšek dvě okénka.

Piktogram č. 3 – lupa s broukem označuje *knihy naučné a encyklopedie*. Patří sem převážně encyklopedie, atlasy světa, historické knihy, knihy o zvířatech, knihy s návodem na kreslení apod. Mladší děti ze třídy Myšek mají u tohoto piktogramu pusinku, která také znamená, že by se děti na půjčení knih z této kategorie měly zeptat. V obou třídách tato kategorie knih zabírá jen jedno okénko.

Piktogram č. 4 – obrázek krtečka označuje *knihy obrázkové a leporela*. Jelikož je v této kategorii knih hodně leporel a obrázkových knížek s krtkem, zvolila jsem tento piktogram právě proto. Děti se naučily, že do této kategorie patří knihy s tvrdými stránkami bez textu, wimmelbuchy od R. S. Bernerové, leporela a knihy, kde převažuje výtvarná stránka nad textem. Ve třídě Veverek zabírá jedno okénko, ve třídě Myšek dvě okénka. Mladší děti ze třídy Myšek mají nejraději knihy z této kategorie, a navíc zde mají zařazena i říkadla a básničky.

Piktogram č. 5 – maska označuje box, ve kterém se nachází *masky a maňásci* na divadelní představení. Tato nabídka je pouze ve třídě Veverek. (Seznam masek a maňásků je v kapitole 5.2.4.)

Piktogram č. 6 – označuje box, ve kterém se nachází *obrázkové kostky*. Tato nabídka je pouze ve třídě Veverek. (Seznam obrázkových kostek je rovněž v kapitole 5.2.4.)

Jedno „okénko“ v knihovně ve třídě Veverek, které není označeno piktogramem, obsahuje závěsný košík, v němž jsou umístěny časopisy a papírová divadélka pro děti. Časopisy se snažíme pravidelně každý měsíc doplňovat o nové číslo. Oblíbené u dětí jsou časopisy Puntík, Předškolák a Sluníčko.

Obrázek 4: Piktogram č. 1 - Knihy s převahou textu

Obrázek 5: Piktogram č. 2 – Knihy s převahou ilustrací

Obrázek 6: Piktogram č. 3 - Encyklopedie a naučné

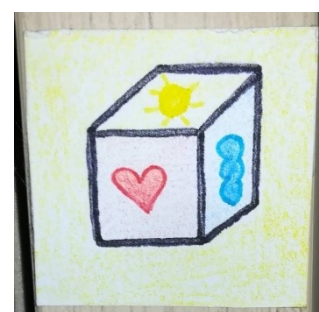
Obrázek 7: Piktogram č. 4 - Obrázkové knihy

Obrázek 8: Piktogram č. 5 - Masky a loutky

Obrázek 9: Piktogram č. 6 - Obrázkové kostky

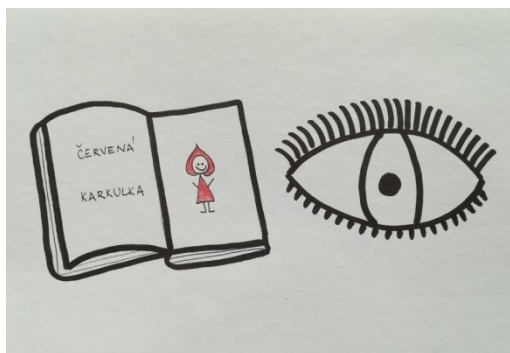

Pravidla

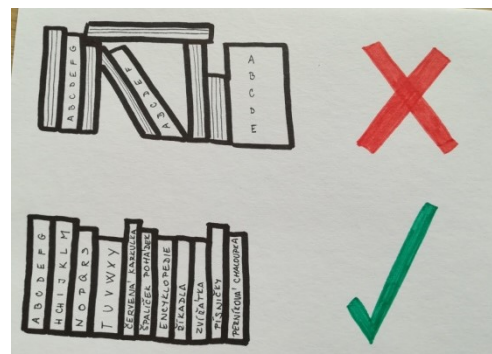
Děti mají kromě piktogramů ve čtenářském koutku také 3 pravidla určená pro tento koutek. První pravidlo je obrázek, na kterém je kniha a oko, a znamená „prohlížení a čtení knížek“. Druhé pravidlo je ukázka správného a nesprávného ukládání knížek do knihovny. Třetí pravidlo ukazuje, že vracíme knihy do knihovny ke správnému piktogramu. Vždy,

když si děti půjčují knihy, učitelky jim připomínají, aby nezapomněly, odkud si knihu půjčují, aby věděly, kam ji vrátit.

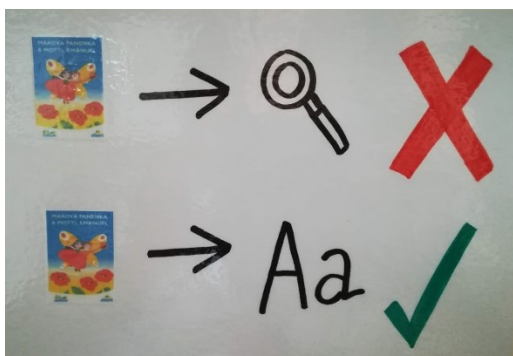
Obrázek 10: Pravidlo 1

Obrázek 11: Pravidlo 2

Obrázek 12: Pravidlo 3

5.2.4 Nabídka činností ve čtenářském koutku

Tato nabídka činností je v obou koutcích stejná:

- Prohlížení dětské literatury nejrůznějších žánrů (viz příloha 2).
- Hraní divadla: 4 papírová divadla s loutkami (pohádky do krabičky z časopisu Sluníčko, pro potřeby časopisu přebásnil spisovatel Robin Král, vystřihovánku vytvořila a ilustrovala Michaela Bergmannová:
  - Červená Karkulka;
  - Šípková Růženka;
  - Hrnečku, vař;
  - Perníková chaloupka).

- Skládání pohádky podle obrázků (z publikace Pohádky k povídání od Šárky Jechové):
  - O Budulínkovi;
  - O veliké řepě;
  - Červená Karkulka;
  - Perníková chaloupka;
  - O dvanácti měsíčkách;
  - O kohoutkovi a slepičce;
  - O neposlušných kůzlátkách;
  - O třech prasátkách;
  - O Smolíčkovi;
  - Otesánek;
  - O třech medvědech;
  - Zvířátka a loupežníci;
  - Hrnečku, vař.

Tato nabídka se ve třídách liší:

TRÍDA VEVERKY

- Skládání obrázkových dřevěných kostek³¹ různých druhů a velikostí (katalog didaktických pomůcek, vybavení do tříd a zahrad společnosti Benjamín, s.r.o.):
  - 6 kostek (sova, veverka, ještěrka, zajíc, ježek, liška, Krteček),
  - 12 kostek (Večerníček, Popelka, Pejsek a kočička, roční období, Krteček, hospodářská a divoká zvířata, Medvídek Pú),
  - 16 kostek (Rumcajs),
  - 20 kostek (Sněhurka a sedm trpaslíků, Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Červená Karkulka, Šípková Růženka, Perníková chaloupka, Ferda Mravenec, Medvídek Pú),
  - 30 kostek (příroda se zvířátky).
- Masky a maňasci:

---

³¹ Z pohledu čtenářské pregramotnosti jsou dřevěné obrázkové kostky vhodné pro rozvoj představivosti, pozornosti a zrakového vnímání.

- Masky: jelen, kohout, liška, pes, žába, kozel, ovce, vlk, myš, slepička, prasátko, kůň, králíček, ježek, kočka, papoušek, osel.
- Maňásci: koza, vlk, králíček, princezna, Karkulka, myslivec, král, dědeček, babička, Budulínek, Pejsek a kočička (prstoví maňásci přímo z knihy Josefa Čapka).
- Ostatní: 3x koruna, námořnická čepice, 3x čepice zdravotní sestřičky, mlynářská čepice, zelený klobouk, kouzelnický klobouk, květinový náhrdelník, kabelka.
- Hraní společenských her:
  - Z pohádky do pohádky,
  - Veselé putování se Spejblem a Hurvínkem,
  - Cestujeme do pohádky,
  - Abeceda v kostce,
  - Pohádky v kostce.
- Story cubes – vyprávěcí kostky.

5.3 Seznam knih ve čtenářském koutku a návrhy na dovybavení o kvalitní tituly

5.3.1 Aktuální seznam knih ve čtenářských koutcích

V příloze č. 3 najdeme podrobný rozpis aktuálních knih ve čtenářských koutcích. Knihy jsou rozřazeny podle piktogramů tak, jak jsou skutečně zařazeny v knihovně každé třídy. Z technických důvodů je napsán jen titul a autor knihy. Počet knih ve třídě Myšek je 112, ve třídě Veverka 115. Celkem se v mateřské škole nachází 227 knih určených pro děti.

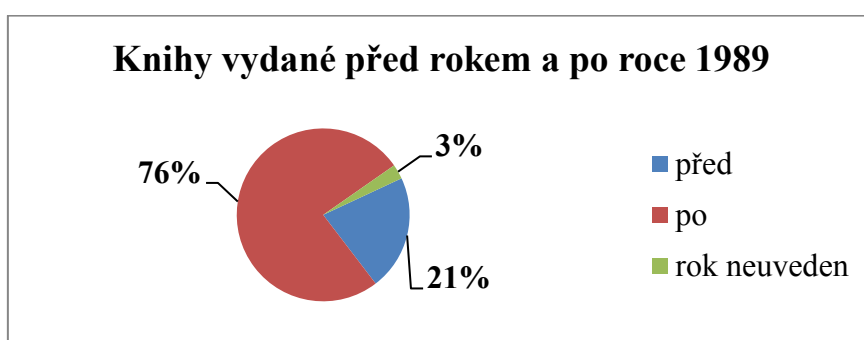

5.3.2 Grafická analýza titulů v knihovně MŠ

Obě knihovny ve čtenářských koutcích poskytují dohromady 227 knih pro děti předškolního věku. Z toho 9 knih se vyskytuje dvakrát, takže čistý počet titulů činí 218 knih. Pro grafickou analýzu budu pracovat s tímto počtem titulů.

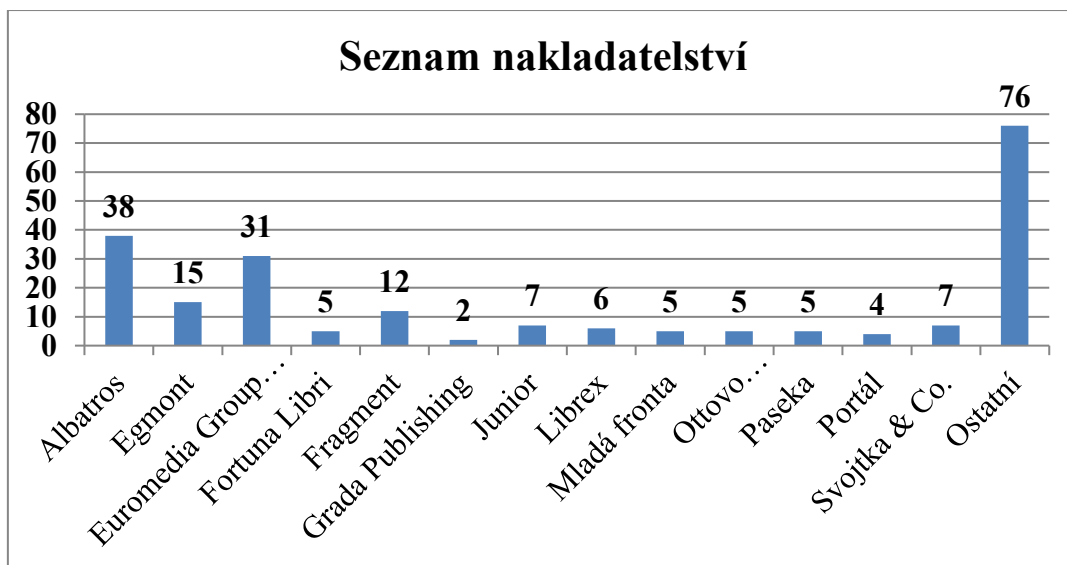
Následující graf č. 1 znázorňuje procentuální zastoupení knih podle roku vydání. Z celkového počtu 218 knih je 47 knih vydaných před rokem 1989 (21 %), 165 knih je vydaných po roce 1989 (76 %), u 6 knih není rok vydání uveden (3 %).

Graf 1

Následující graf č. 2 znázorňuje seznam nejznámějších nakladatelství, která jsou zastoupena i ve zkoumané knihovně mateřské školy. Nejvíce je zastoupeno nakladatelství Albatros (celkem 38 knih), následuje Euromedia Group, která zahrnuje Knižní klub a Ikar (celkem 31 knih), dále viz graf. Do kategorie ostatní jsem zařadila celkem 55 dalších, méně známých či neznámých nakladatelství s celkovým počtem 76 knih. Patří sem: Agency Je5, Amipa, Artur, Audios.cz, Aventinum, Axióma, Bigoo a.s. Pražské služby, Bohem Press, Brána, Computer Media, Česká televize v Edici ČT, Československý spisovatel, De Agostini, Dialog Liberec, Etna, Fraus, Futura, Glos Brno, Granit, Host, Infoa, Ikea family, J+J Morava, Kazda Václav, Keltner Publishing, Kma, Levné knihy, M.S.A. production, Marco Polo, Nemo, Olympia, Panorama, Papyrus, Petr Hroch Binder, Petr Prchal, Petrkov, Reader's Digest Výběr, Rebo production, Rubico, Scio, Schneider, Schwager & Steinlein Verlag GmbH, SiD & NERo, Slovart, časopis Maminka, Státní pedagogické nakladatelství, SUN, Synergie, Triáda, Universum, Včielka, Volkswagen Group s.r.o., XYZ, Zoologická zahrada hl. m. Prahy.

Graf 2

Z tohoto grafu je patrné, že relativně vysoký počet knih je vydaných v nakladatelstvích vydávajících zejména překladovou literaturu (viz kapitola 3.3), u kterých je diskutabilní kvalita textu i ilustrace. Jejich pořízení je však levné, často jsou k dostání například v Levných knihách.

5.3.3 Návrh na dovybavení o kvalitní tituly

Následující podkapitola nabízí seznam titulů, kterými bychom chtěly vybavit knihovny pro děti v MŠ, protože jsme na základě grafické analýzy knižních titulů dospěly k názoru, že knihovna obsahuje převážně nekvalitní literaturu pro děti. Tituly byly vybírány tedy nejen s ohledem na jejich kvalitu, ale také proto, že umožňují dětem zprostředkovat témata daná ŠVP a vhodně doplňují individuální potřeby dětí předškolního věku.

- *23 způsobů, jak se stát ekohrdinou / Isabel Thomasová*
(v souvislosti se zaměřením MŠ na rozvoj environmentální výchovy)
- *A pak se to stalo / Ester Stará*
(kniha o slušném chování a správných návycích)

- *Andělské pohádky na dobrou noc* / Keren Wallace, Lou Kuenzler, Anne Civardiová
(příběhy o lásce a pomoci)
- *Barvy* / Henré Tullet
(interaktivní kniha o tématu barev)
- *Buddhovy pohádky na dobrou noc* / Dharmachari Nagaraja
(příběhy s prosociálním chováním)
- *Draka je lepší pozdravit aneb O etiketě* / Daniela Krolupperová
(kniha o etiketě skrze příběhy, které si vypráví hračky)
- *Hravouka* / Tereza Vostradovská
(netradiční kniha o přírodě)
- *Husa Líza* / Petr Horáček
(obrázková kniha s využitím kondicionálu)
- *Chci všechno, já jsem tady král* / Alberto Pellai, Barbara Tamborini
(kniha o překonávání potíží s chováním dítěte, jako je např. neukázněnost, vztek)
- *Jde sem lesem* / Daniela Krolupperová
(naučná kniha o bylinách v lese zprostředkovaná skrze příběh)
- *Kaštánkův domeček* / Bára Jelínková
(veršovaný příběh s využitím obrázkového čtení, z něhož si mohou děti poskládat domeček pro vytvořené zvířátko z kaštanů)
- *Knížka* / Henré Tullet
(interaktivní kniha na rozvoj pravolevé orientace apod.)
- *Listonoš vítr: co přinesl a co mi šeptal* / Radek Malý
(kniha podzimních básní s výjimečnými ilustracemi P. Čecha)
- *Moje nejkrásnější vánoční knížka* / Marion Krätschmerová
(kniha s vánoční tematikou doplněná – pohádky, recepty, koledy apod.)
- *Nový domek pro myšku* / Petr Horáček
(obrázková kniha o hledání domova vhodná pro rozvoj ustálených prvků)

- Obejmi mě, prosím / Przemyslaw Wechterowicz
(kniha o pozitivních emocích)
- Rybí sliby / Daniela Krolupperová
(naučná kniha o rybách skrze příběh)
- *Slyšíš, jak mluví stromy?: Co všechno můžeš objevit v lese / Peter Wohlleben*
(naučná kniha o zvířatech a rostlinách v lese)
- Sněhová víla / Daniela Krolupperová
(vánoční příběh)
- Zákeřné keře / Daniela Krolupperová
(naučná kniha o keřích skrze příběh)

5.3.4 Knihy, které se podařilo v průběhu měsíců září – listopad pořídit

Způsob získání těchto knih lze rozdělit:

- a) *Sponzorský dar z řady rodičů*
  - a. Slyšíš, jak mluví stromy? Co všechno můžeš objevit v lese
  - b. 23 způsobů, jak se stát ekohrdinou
  - c. Jde sem lesem
  - d. Buddhovy pohádky na dobrou noc
- b) *Sponzorský dar PhDr. Veroniky Laufkové, PhD., garantky školkového projektu Křeslo pro hosta*
  - a. Papuchalk Petr
  - b. Gruffalo
- c) *Knihy, které byly zakoupeny ve volném čase učitelkami*
  - a. A pak se to stalo
  - b. Louskáček
  - c. Povídání o pejskovi a kočičce
  - d. Velká kniha českých slov
  - e. Kosprd a Telecí

- d) *Kniha jako dar z kampaně Celé Česko čte dětem*
  - a. Tappi a podivuhodné místo
- e) *Kniha zakoupená během výletu s dětmi v pražském Planetáriu*
  - a. Jak kometa šla do světa

5.4 Způsoby využití čtenářského koutku

Zamýšlela jsem nad možnostmi využití čtenářského koutku v naší mateřské škole a ihned mi bylo jasné, že frontální organizace při počtu 28 dětí během dopoledního bloku nebude možná. Zaměřila jsem se proto na skupinovou práci. V prvním a druhém návrhu pracuji dopoledne se skupinou dětí v posledním roce před nástupem do základní školy, ve třetím a čtvrtém návrhu pracuji s heterogenní skupinou dětí, avšak v odpoledních hodinách, kdy bývá dětí méně.

5.4.1 Návrh č. 1: O kus dál poznám svět, skrze lipový květ

Název ŠVP: Kniha je můj kamarád na cestě za poznáním sebe, mého okolí a světa

Týdenní téma: Vyletěl si pyšný drak (+ příprava na oslavu 100 let od vzniku ČSR)

Kontext: V rámci týdenního tématu si s dětmi budeme povídat o připravované oslavě ve vsi k příležitosti stoletého výročí od vzniku Československé republiky. Děti budou seznámeny se státními symboly, přičemž si budeme povídat také o národním stromu – lípa srdčitá. Využití knihy Putování s přírodou, Herbář, využití demonstračních obrázků, práce s textem z časopisu Puntík 10/2018.

Věk dětí: 5 – 6 let

Počet dětí: 10 dětí

Plánovaná doba aktivity: 15 min

Cíl: získat vědomost o účincích lipového květu

Popis aktivity: Učitelka se sejde s dětmi ve čtenářském koutku. Ukáže jim na demonstračních obrázcích strom lípy. Zeptá se, zda vědí, co je to za strom. Současně učitelka ukáže skutečný lipový list, který s dětmi v předchozích dnech nasbírala v lese.

Poté ukáže knihu Herbář. „*Děti, víte, co je to herbář?*“. Na základě reakcí dětí učitelka improvizuje, případně vysvětlí a začne číst z herbáře o lípě. Po přečtení textu pokládá dětem otázku:

1. *K čemu je lípa dobrá?*
2. *Z jaké části lípy se dělá čaj?*
3. *Kdy nám může lipový čaj pomoci?*

Následně učitelka ukáže dětem plyšového medvídku a časopis s příběhem „*Medvídek Vilda – zásoby na zimu*“. Zeptá se dětí, jaká zvířátka vidí na obrázcích. Co ještě vidíte na obrázcích kromě zvířátek? (Učitelka očekává, že si děti všimnou bylinek – hlavně lípy). Zde může nastat problém, jelikož obrázek lipového květu a listu není na první pohled poznat.

Poté učitelka přečte krátký příběh. Po přečtení se dětí zeptá, jestli by poradily medvídkovi Vildovi, k čemu je dobrý lipový čaj. Na závěr se zeptá, kdo bude mít zájem ochutnat lipový čaj. Společně s dětmi pak půjde uvařit vodu na čaj a připravit do konvice sáčky s čajem³². Po vychladnutí děti mohou čaj ochutnat.

Realizace

Učitelka se sešla s dětmi ve čtenářském koutku. Zúčastnilo se celkem 13 dětí předškolního věku. Dětem dlouho trvalo, než se usadily v pohodlné pozici tak, aby všechny dobře viděly na přinesené pomůcky. Děti seděly v křeslech, na gauči i na zemi na polštářích. Učitelka ukázala obrázek stromu, děti ihned bez zeptání reagovaly „*Ten strom znám, to je lípa.*“ Poté se přidávaly další děti se slovy „*Já ho taky znám, ten strom roste u hřiště.*“ Když učitelka ukázala reálný list lípy, děti reagovaly „*Ty listy jsme sbírali včera v lese, když jsme tam byli se školkou na procházce.*“ Na učitelky otázku, zda děti vědí, co je to herbář, jedno dítě odpovědělo: „*To je taková kniha s kytkama, tu máme doma.*“ Poté učitelka začala číst text o lípě z herbáře. Po přečtení položila dětem otázku:

---

³² Vhodnější by byl domácí čaj z nasbíraných lipových květů.

1. K čemu je lípa dobrá?

- a. „Na čaj.“
- b. „Když jsem nemocná, tak si můžu dát čaj z lípy.“
- c. „Jednou když jsem byl nemocný, tak jsem musel pít čaj, co mi uvařila maminka, ale jestli byl z lípy, to nevím.“

2. Z jaké části lípy se dělá čaj?

- a. „Z květů.“ (až na jedno dítě se všechny ostatní shodly)
- b. „Z listů.“

3. Kdy nám může lipový čaj pomoci?

- a. „Když jsem nemocná.“
- b. „Když mám rýmu.“
- c. „Když mám kašel.“
- d. „Když mám horečku.“

Následně učitelka ukázala dětem plyšového medvídka a časopis s obrázkou a příběhem. Děti poznaly, že se v příběhu bude mluvit o medvídkovi a veverce. Na základě obrázků děti poznaly podzimní plody. Po bližším prozkoumání obrázků dvě děti poznaly, že na jednom obrázku je květ a list lípy. Reakce dětí po přečtení příběhu:

Dítě A: „Já si myslím, že medvídek je hodně nemocný, a tak si dělá zásoby kytiček, aby si z nich mohl uvařit čaj, když bude nemocný.“

Dítě B: „Asi má rád ty bylinky, tak proto si je schovává.“

Dítě C: „Já bych mu poradil, že až bude mít rýmu, ať si udělá čaj z lípy.“

Dítě D: „Až mi nebude dobře, tak řeknu mamince, ať mi udělá lipový čaj.“

Na výzvu, kdo by chtěl ochutnat lipový čaj, se přihlásily všechny děti. Ochutnávka čaje proběhla v době oběda. Jen 5 dětem čaj chutnal a chtěly, aby jim ho maminka doma uvařila.

Reflexe

Realizace činnosti se podařila dle stanoveného záměru. Děti získaly znalost o účincích lipového květu. Návrh činnosti hodnotím pozitivně, realizace proběhla dle plánu. Předpokládaná doba činnosti však byla překročena o 10 min, a to ze dvou důvodů.

Prvním důvodem bylo, že některým dětem trvalo dlouho, než pronesly svou myšlenku. Druhým důvodem bylo, že učitelka musela řešit konflikty mladších dětí, které v době této realizované činnosti měly volnou hru u stolečků. Negativně hodnotím počet dětí během této činnosti. Předpokládaný počet dětí byl 10, ve třídě ten den bylo celkem 13 předškoláků. Z časových důvodů jsem vzala všech 13 dětí a zjistila jsem, že bylo obtížné najít pro všechny děti vhodné místo v koutku. Optimální počet pro práci s dětmi ve čtenářském koutku je 10 dětí. Další negativum spatřuji v tom, že se učitelka nemůže soustředit pouze na tuto činnost s dětmi, ale musí dohlížet na ostatní děti ve třídě a reagovat na přání a potřeby těchto dětí.

5.4.2 Návrh č. 2: Jak vidí ptáci svět

Název ŠVP: Kniha je můj kamarád na cestě za poznáním sebe, mého okolí a světa

Týdenní téma: Vlaštovičko, let'

Kontext: V rámci týdenního tématu jsme si s dětmi povídali o stěhovavých a přezimujících ptácích.

Věk dětí: 5 – 6 let

Počet dětí: 10 dětí

Plánovaná doba aktivity: 2 dny (1. den 15 minut, 2. den 30 minut)

Cíl: uvědomit si pohled z výšky, ptačí perspektivu

Popis aktivity: První den se učitelka sejde s dětmi ve čtenářském koutku, ukáže obrázek čápa. Zeptá se dětí, jestli si pamatují, zda u nás přezimuje, nebo odlétá do teplých krajín. Poté začne číst příběh *Jak se krtěk loučil s čápem* z knihy *Rok s krtkem*³³. Během čtení vybízí děti, aby zkoušely předvádět zvířata, o kterých během čtení uslyší. Během čtení také pokládá dětem otázky (viz realizace). Druhý den si s dětmi připomene příběh, o kterém četli předchozí den. Poté ukáže dětem na notebooku snímek z Google Earth, záměrně vybírá pohled na mateřskou školu, kterou děti dobře znají. Na závěr říká dětem: „*Co asi*

---

³³ SLOUPOVÁ, Miroslava. *Rok s krtkem: Náměty pro práci s předškolními dětmi*. 2. vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0650-7.

tak mohl čáp všechno vidět z výšky, když odlétal do teplých krajin? My jsme teď hejno čápů. Pojdme to společně zkusit namalovat, co můžeme vidět z výšky.“ Všechny děti se sejdou v herně na zemi, kde je pro ně připravený papír o délce 3 metry, aby měly možnost společně malovat.

Realizace

První den se učitelka sešla s dětmi ve čtenářském koutku. Po menší úpravě míst k sezení se do čtenářského koutku vešlo 12 přítomných dětí ve věku 5 – 6 let. Učitelka ukázala dětem obrázek čápa, děti ihned poznaly, o jakého ptáka se jedná. Na otázku, zda u nás přezimuje nebo odlétá do teplých krajin, děti správně odpověděly, že odlétá do teplých krajin. Poté učitelka začala číst příběh. Děti se aktivně zapojovaly do příběhu. Učitelka se během čtení snažila gestikulovat a modulovat hlas, využívala interaktivní čtení. Například:

- při čtení slov „*Klapy, klap, klapy, klap, chytrý pták je ten čáp!*“ začaly děti rukama klapat jako zobákem čápa;
- „...*že v té Africe žije zvíře, které má tak dlouhý krk, že hlavou dosáhne skoro až ke sluníčku.*“ děti poznaly, že se jedná o žirafu, předváděly, jak má dlouhý krk;
- „...*o zvířeti tak velkém a silném, že bez obtíží vytrhne ze země strom i s kořeny.*“ děti poznaly, že se jedná o slona, předváděly, jak slon dupe;
- „...*že některá zvířata tam mají na nosu roh, (...)*“ děti poznaly, že se jedná o nosorožce, ukazovaly si na nos;

Dále učitelka četla: „*Čáp vesele zaklapal zobákem a letěl shánět nějaké žáby, brouky a ještěrky pro své tři děti. Od té doby už si čáp s krtkem nepovídá. Neměl na to čas. Protože nakrmit tři čápata opravdu není žádná legrace. Na konci léta už byla čápata velká jako jejich rodiče. Stáli pak všichni na hnízdě a vesele klapali svými dlouhými zobáky: Klapy, klap, klapy, klap, chytrý pták je ten čáp! Začal podzim. Krtěk šel zase kolem rybníka. Na čapím hnízdě stálo všech pět čápů a na zádech měli malé batůžky. „Kampak se chystáte,“ zeptal se jich krtěk. „Stěhujete se snad do nového hnízda?“ „Kdepak do nového hnízda. Odlétáme do Afriky,“ odpověděl krtkovi čáp. „Do Afriky? To je to místo, o kterém jsi mi vyprávěl s těmi legračními zvířaty,“ vzpomněl si krtěk. „Ano, tam poletíme. Afrika je hodně, hodně daleko. Poletíme tam na několik týdnů,“ vysvětloval*

čáp. „A proč poletíte tak daleko? Vám už se u našeho rybníka nelíbí?“ řekl smutně krtek. „Naopak, nám se tady moc líbí. Ale za chvíli přijde zima a my bychom tu umřeli hlady.“

Učitelka čtení přeruší a položí dětem otázku: „Čím se živí čápi?“

Dítě A: „Žere brouky.“

Dítě B: „Čápi jedí brouky a mravence.“

Dítě C: „Živí se žábama.“

Dítě D: „Já to všechno vím, žere žáby, ještěrky a brouky.“

Dítě E: „Nevím, asi nějaká semínka.“

Učitelka pokračuje ve čtení „Víš přece krtku, že jíme žáby, brouky, ještěrky, malé hady a ti se všichni před zimou schovávají pod zem.“ (...) Po cestě potkal krtek sýkorku. „Ahoj sýkorko, teď jsem se loučil s čápy. Odlétali do Afriky. Kdy tam odletíš ty?“ „Do Afriky? Proč bych měla letět takovou dálku? Ne, ne, já nikam do Afriky nepoletím. Jak tě tohle krtku napadlo?“

Učitelka čtení přeruší a položí otázku: „Proč sýkorka nepoletí do Afriky jako čápi?“

Dítě A: „Protože se jí nechce.“

Dítě B: „Protože je malá a nedoletěla by tam, je to hrozně moc daleko.“

Dítě C: „Sýkorka v zimě chodí na krmítko.“

Po této odpovědi učitelka reagovala: „A co v tom krmítku ta sýkorka najde?“ děti odpovídaly, že jim tam sypeme semínka, aby neumřely hlady. Následně učitelka dočetla příběh až do konce.

Druhý den se učitelka sešla s dětmi opět ve čtenářském koutku. S dětmi si společně připomněli, o čem četli předchozí den. Děti si pamatovaly, že o čápovi a sýkorce. Dokonce byly schopny říct, čím se živí čápi. Pak dětem učitelka na notebooku ukázala snímek mateřské školy na Google Earth. Tedy to, jak vypadá pohled z výšky (co asi ptáci vidí). Děti zajímalo, jak vypadá jejich dům z výšky, ale to všem dětem učitelka ukázat nemohla (bylo by zdlouhavé hledat adresy všech dětí), proto ukázala jen jeden dům dítěte, který se nachází v těsné blízkosti mateřské školy. Dále doporučila dětem, aby požádaly maminku

nebo tatínka, aby se s nimi na tyto snímky podívali doma. Po prohlédnutí snímků motivovala učitelka děti k malování „*Co asi tak mohl čáp všechno vidět z výšky, když odlétal do teplých krajin? My jsme teď hejno čápů. Pojďme to společně zkusit namalovat, co můžeme vidět z výšky.*“ Všechny děti se se zájmem do malování pustily. Po dokončení jsme s dětmi provedli společnou reflexi.

Reflexe

Původním záměrem bylo celou aktivitu provést v jednom dni, ale viděla jsem během čtení, že děti začínají být nepozorné, proto jsem nechala prohlížení snímku z Google Earth a malování pohledu z ptačí perspektivy na druhý den. Pro děti bylo společné malování na zemi novou činností, proto měly zájem malovat všechny děti. Zajímavá byla společná reflexe. Všechny děti namalovaly nějaký dům a stromy, několik dětí namalovalo bazén, auta a dvě holčičky namalovaly dětské hřiště s kočárky. Tuto činnost hodnotím velmi pozitivně.

Obrázek 13: Společná práce dětí – malování z ptačí perspektivy

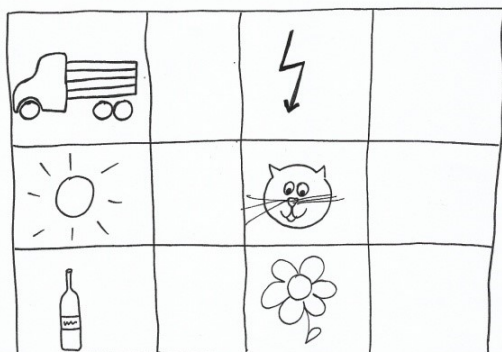

5.4.3 Návrh č. 3: Pohádkový dědeček (Jak se auto předhánělo s vlakem)

Ve třetím návrhu nehledím na týdenní téma, neboť jsem vyhověla mamince, která přišla předčítat dětem a přinesla si knihu *Pohádkový dědeček*. Knihu jsem si dopředu půjčila a k jedné kapitole jsem vytvořila pracovní list (obrázek č. 14). Cílem úkolu bylo po čtení (až poté, co děti vstanou) zaznamenat, které výrazy se během čtení vyskytly.

Obrázek 14: Pracovní list ke knize

POHÁDKOVÝ DĚDEČEK - JAK SE AUTO PŘEDHÁNĚLO S VLAKEM

Kičko pro Aneta 31.10.2018

Realizace a reflexe

Tuto pohádku četla dětem před spaním maminka. Já jsem před čtením dětem ukázala pracovní list, společně jsme si popsali obrázky, pak jsem pracovní listy položila na stoleček do čtenářského koutku a řekla dětem, že až maminka dočte pohádku a děti už budou převlečené z pyžama, můžou jít zkusit vyplnit úkol a zjistit, co si z pohádky pamatují. Cílem úkolu bylo označit obrázky, respektive slova, o kterých se v příběhu četlo. Úkol se zájmem udělalo 10 z 18 dětí, přičemž všichni byli předškoláci. Nikdo z nich neoznačil správné odpovědi. Po odpolední svačině jsem dětem tento krátký příběh přečetla znovu a 7 dětí bylo schopno označit správné odpovědi na původním pracovním listu. Potvrdilo se mi, že úkoly založené na pozornosti a paměti lze dětem zadávat bezprostředně po přečtení příběhu (případně během čtení) ideálně v dopoledním bloku, nikoliv po odpoledním čtení (před spaním).

5.4.4 Návrh č. 4: Z deníku kocoura Modroočka

Po reflexi předchozí zkušenosti jsem zvolila lehčí variantu práce s příběhem, a to jednoduchou omalovánku (obrázek č. 14, 15), vlastnoručně namalovanou. Opět jsem dětem omalovánku ukázala před čtením, opět položila na stoleček do čtenářského koutku a po spaní si ji vzaly všechny děti. 10 z 20 dětí mi během vybarvování povídalo, o čem se četlo, co se jim líbilo a proč. Na první pohled se může zdát omalovánka k příběhu jako málo podněcující pro rozvoj čtenářské pregramotnosti. Z mé zkušenosti mohu říct, že

v porovnání s didaktickým úkolem omalovánka podnítila k vybavování si předčítaného příběhu mnohem více, a to dokonce i ty děti, které slyšely jen začátek pohádky předtím, než usnuly.

Obrázek 15: Omalovánka – dítě A

Obrázek 16: Omalovánka – dítě B

5.5 Zodpovězení výzkumných otázek

Jaký důvod vedl mateřskou školu k vytvoření čtenářského koutku?

V červnu 2018 jsem přijala nabídku pracovat od září téhož roku na pozici učitelky v mateřské škole, která se nachází ve vesnici v okrese Praha – východ. Po prohlídce prostředí mateřské školy jsem přemýšlela, že ve třídě, ve které bych měla učit a vytvářet pozitivní klima, chybí klidné místo, kam se dle potřeby může uchýlit kdokoliv z personálu, ale především kdokoliv z dětí. Vzhledem k mému blízkému vztahu ke knihám a načerpané inspirace ze školy, jsem se rozhodla vytvořit toto „klidné místo“. Podala jsem tedy paní ředitelce a kolegyním návrh na vytvoření čtenářského koutku s knihovnou pro děti.

Důvodem vzniku čtenářského koutku nebyl jen můj blízký vztah ke knihám, ale především upadající zájem dětí o knihy. Z vlastní zkušenosti v rodině vím, že se v dnešní době dětem čte méně, než tomu bylo dříve. Z nastudované literatury od Homolové (2009), Tomáškové (2015), Vágnerové (2012), Mertina a Gillernové (2015) vím, že předčítání a práce s knihou rozvíjí fantazii, představivost, paměť, pozornost a jazykové dovednosti. Ráda bych také ukázala dětem, že v knihách můžeme nejen zažít dobrodružství, ale najít i ponaučení do života.

Čtenářský koutek byl zrealizován v obou třídách mateřské školy také na základě úpravy školního vzdělávacího programu, který se od letošního školního roku podrobněji zaměřuje na rozvoj čtenářské pregramotnosti. Z rozhovoru s paní ředitelkou, proč se rozhodla vyhovět s návrhem na vytvoření čtenářských koutků, vyplynulo, že sama paní ředitelka má vztah ke knihám, ráda čte a chce se podílet na zvyšování čtenářské gramotnosti.

Jak je čtenářský koutek vybaven? Jakými tituly? Odpovídají věku a zájmu dětí?

Čtenářský koutek ve třídě Veverka je vybaven celkem 115 knižními tituly. Jejich podrobný seznam je uveden v příloze č. 3. Na základě analýzy dětských knih v mateřské škole usuzuji, že obsah knihovny pro děti téměř odpovídá jejich věku i zájmu. Třída je složená z 19 chlapců a 9 děvčat. Knihovna obsahuje jak knihy pro děvčata, tak pro chlapce. Rovněž obsahuje knihy pro děti mladší i starší. Zjistila jsem však, že knihovna neobsahuje

dostatek kvalitních knih. Do budoucna by bylo vhodné vyřadit některé tituly od Walta Disneyho, neboť děti již tolik nepřitahuje, a nahradit je kvalitnějšími tituly (viz kapitola 5.3.3).

Jak jsou knihy ve čtenářském koutku uspořádány a proč? Rozumí tomu uspořádání děti? Jak s ním pracují?

Knihy jsou rozděleny na pohádkové s převahou textu, pohádkové s převahou ilustrací, naučné a obrázkové. Každá kategorie má svůj piktogram. Knihy pohádkové s převahou textu mají piktogram velkého a malého tiskacího A (děti říkají „hodně písmenkové knížky pro paní učitelky“) s piktogramem pusinky, který znamená, že se děti musí zeptat, zda si knihu můžou půjčit. Jedná se převážně o knihy, které slouží k předčítání.

Pohádkové knihy s převahou ilustrací slouží dětem k prohlížení a „čtení“, mají piktogram chlapečka a holčičky. Tento piktogram znamená, že jsou to pohádky pro děti.

Naučné knihy mají piktogram lupy a patří sem encyklopedie, knihy s návodem na kreslení zvířat a postav, knihy o dinosaurech, počasí, rostlinách, stromech, atlas světa apod.

Knihy obrázkové mají piktogram krtečka, jelikož se v této kategorii nachází hodně obrázkových knih s krtečkem. Knihy mají většinou tvrdé stránky, málo textu, případně žádný text, jen spoustu obrázků (jedná se o tzv. wimmelbuchy / hemžící se knihy). Nejoblíbenějšími tituly jsou Obrázkové příběhy od R. S. Bernerové.

Bystřé a zvědavé děti se tomuto uspořádání i pravidlům naučily velmi rychle a často a rády opravují své kamarády. Je však potřeba, pokud se hromadně půjčují a vrací knížky do knihovny, aby učitelka u knihovny seděla a připomínala některým dětem, jak se knížky vrací a kam. Některé na to zapomínají a pravidla nerespektují. Většinou, když to učitelka dítěti osobně ukáže a připomene, dítě si pak dává pozor a přijde se učitelky zeptat, jestli to tam dalo správně. Pokud ano, má ze sebe velkou radost. Z pozorování ve třídě Veverek vyplynulo, že s jistotou se chodí ptát na knihy z kategorie, kde je pusinka, jen 5 dětí z 28. Takto malý počet přisuzuji tomu, že knihy z této kategorie nejsou dětmi často půjčovány.

Jaké knihy a artefakty děti ve čtenářském koutku nejvíce používají?

V této otázce vycházím ze standardizovaného pozorování dětí ve třídě Veverka, kde je zapsáno celkem 28 dětí.

Každé dítě si na začátku školního roku vyrobilo záložku do knihy, kterou používá jen ve školce. Záložka dětem slouží k tomu, aby si mohly půjčit knihu a v případě potřeby se k ní později zase vrátit. Děti toto pravidlo respektují. Mají-li děti v nějaké knize svou záložku, dost často se k ní vrací, a když ji „dočtou“, s radostí běží za učitelkami oznámit, že už si knížku „přečetly“. Všechny děti mají nejčastěji zájem prohlížet si knihy před odpočinkem na lehátku. Vypozorovala jsem, že se děti rády schází ve skupinách po 2 – 4 dětech, sejdou se okolo lehátka jednoho z dětí a společně si prohlíží. Méně často si knihy půjčují při ranních spontánních činnostech. V tuto dobu si knihy půjčují převážně jen děti, u kterých je znát, že mají vztah ke knize vytvořený již z domova.

Nejoblíbenějšími tituly jsou:

- **A pak se to stalo** (od chvíle, kdy byla nově umístěna do knihovny a bylo z ní předčítáno)
- **Atlas světa** (kluci si prohlíží hlavně vlajky států světa)
- **Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček** (pravidelně půjčována jedním chlapcem – předškolákem, který se poctivě ptá, zda si může „půjčit knihu z horního řádku, kde je písmenko a pusinka“)
- **Dějiny udatného českého národa** (dětem se líbí vystouplé ilustrace do prostoru)
- **Gruffalo** (od chvíle, co byla kniha předčítána)
- **Jak se žilo v pravěku** (kluci si rádi hrají s dinosaury)
- **Jak to chodí u hasičů** (oblíbená kniha čtyřletého chlapce, který si často hraje s hasičskou stanicí ve školce)
- **Lexikon zvířat od A do Z** (oblíbená od chvíle, kdy jsme měli ve třídě výukový program „Máme rádi zvířata“)
- **Maková panenka a motýl Emanuel** (od doby, co byla předčítána jednou maminkou v rámci Křesla pro hosta)

- **Malá ilustrovaná školní encyklopedie** (půjčují si ji nejvíce chlapci, nejvíce je z encyklopedie zajímavá vesmír, lidské tělo, elektřina; často se chodí ptát, co který obrázek znamená, případně kdo je to za osobnost u obrázků)
- **série knih Zima, Jaro, Léto, Podzim, Noc od Rotraut Susanne Bernerové** (oblíbené knihy ihned od začátku školního roku)
- **Velká kniha českých slov** (chlapce s odlišným mateřským jazykem baví prohlížet si obrázky předmětů denní potřeby, barvy, čísla apod.)
- **Z deníku kocoura Modroočka** (opět od chvíle, kdy bylo z knihy předčítáno)

Překvapující zjištění pro mě bylo to, že děti dávají přednost výše uvedeným knihám před knihami od Walta Disneyho, což svědčí o tom, že se nám podařilo u nich vypěstovat dobrý vkus a nezkazit ho kýčovitými ilustracemi. Dlouhou dobu jsem se domnívala, že právě Walt Disney je pro děti nejzajímavější.

Děti velmi často využívají masky a loutky při spontánních činnostech. I přes to, že u piktogramu s maskou není piktogram pusinky, děti se chodí ptát, zda si můžou masky půjčit a zahrát divadlo. Když se sejde několik dětí, které si vezmou masky a vymyslí krátký příběh, téměř většina dětí reaguje tak, že chtějí buď také hrát, nebo být diváky.

Obrázkové kostky děti nevyžívají vůbec (při spontánních činnostech). Společenské hry jsou využívány méně často, neboť k nim je potřeba účast dospělé osoby. V aktuálně nastaveném režimu a počtu dětí s nimi nelze hrát společenské hry (pouze ve výjimečných případech odpoledne při rozcházení domů, kdy se zmenšuje počet dětí). Jednou jsem však vypožorovala, že během odpoledního pobytu ve třídě MŠ, kdy byly spojené obě třídy, si spolu zahrály deskovou hru „Cestujeme do pohádky“ dvě dívky s věkovým rozdílem 3 let. Přizpůsobily si svá pravidla, uměly se dohodnout, nevyžadovaly mou pomoc.

Na základě pozorování mi vyplynulo, že během měsíce září, kdy ještě nebyla ve čtenářském koutku stanovena pravidla s piktogramy, děti vůbec nerespektovaly, co jim o zacházení s knihami říkaly paní učitelky. Knihy si během spontánních činností půjčovaly 2 – 3 děti, většinou tytéž stejné děti. Koncem září se nastavila pravidla a piktogramy. V průběhu měsíce října se děti začaly učit těmito pravidlům i orientaci v knihovně pomocí piktogramů. Celkem 5 dětí si během tohoto měsíce přineslo do školky vlastní knížku, kterou si prohlíželo s kamarády. Během listopadu jsem vypožorovala větší zájem o knihy

při ranních i odpoledních spontánních činnostech a zároveň donášení knih z domova. Jeden chlapec měl dokonce zájem půjčit si knihu ze školky domů. Jelikož se jedná o předškoláka, který má vztah ke knihám z domova, knihu jsme mu beze strachu půjčily. Jednalo se o Dětskou encyklopedii od Bohumila Říhy, kterou si s tatínkem přečetl, po týdnu ji přinesl zpět do školky, a poté ostatním dětem vyprávěl, co ho nejvíce v knize zaujalo.

Domnívám se, že takto rychlý nárůst zájmu může být způsoben i tím, že jsme měli v průběhu těchto tří měsíců návštěvy z řad rodičů v rámci projektu „Křeslo pro hosta“.

Jak na čtenářský koutek pohlíží děti, které jej v předchozích letech v této mateřské škole nezažily?

V této výzkumné otázce vycházím z osobního rozhovoru realizovaného s dětmi během komunitního kruhu. Dětem jsem položila tuto otázku: „*Kde byly předtím uložené knížky, když tady ve školce nebyl čtenářský koutek? Měli jste tady méně nebo více knížek než teď? Jak se vám to líbilo předtím a jak se vám to líbí teď?*“ Z vývojového hlediska jsem brala v potaz krátkodobou paměť dětí, avšak zároveň jsem předpokládala, že děti v posledním roce před nástupem do základní školy budou schopny krátce porovnat vzhled třídy předtím a nyní. Tento předpoklad se ukázal jako vhodný. Níže uvádím několik odpovědí dětí.

Dítě A: „Mně se líbí, že je tady teď moc knížek.“

Dítě B: „Teď se mi to líbí, ale předtím ne, protože jsme vždycky museli hodně chodit pro knížky, to se mi nelíbilo. Teď je lepší, že se musíme ptát na knížky, že si to hlídáte.“

Dítě C: „Když tady nebyla ta knihovna, tak to bylo hrozný, teď s tou knihovnou to je suprový, protože to je rozdělený.“

Na základě výpovědí dětí odvozuji, že se jim celkový vzhled a umístění čtenářského koutku líbí. Děti si pamatují, že měly knihy v minulých letech uložené v poličkách mezi hračkami, ale nelíbilo se jim, že je měly daleko od místa, kde si s nimi mohly sednout a prohlížet si je. Děti hodnotí kladně, že nyní mají k dispozici hodně pěkných knížek, že je mají hezky uložené a že jsou jasně stanovená pravidla.

O jaké tituly by bylo vhodné čtenářský koutek doplnit a proč?

Konkrétní tituly a jejich stručný popis, kterými máme v budoucnu doplnit knihovnu v mateřské škole, jsou podrobně popsány v kapitole 5.3.3. Od začátku školního roku se nám již podařilo doplnit knihovnu o několik titulů, ty jsou přehledně sepsány v kapitole 5.3.4.

Jak mateřská škola obohacuje svůj knižní fond?

Od školního roku 2018/2019 přibyly do třídy Veverek nové tituly z mé osobní knihovny. Knihy jsem si buď sama koupila, dostala nebo zdědila. Tyto knihy jsem rovnou zařadila do seznamu literatury. Do třídy Myšek rovněž paní učitelka přinesla knihy z domova, které jí zůstaly po vlastních dětech.

Po skončení rodičovské schůzky na začátku školního roku, kdy byl představen projekt školky „Křeslo pro hosta“, jedna maminka přišla s dotazem, zda by nám mohla věnovat knihy. Zajímalo jí, o jaké tituly bychom měly zájem. Proto jsem s ní navázala spolupráci a v rámci analýzy knih ve čtenářských koutcích jsem jí zaslala seznam knih, které by se nám do budoucna líbily. V průběhu měsíce listopadu maminka knihy do školky dodala jako sponzorský dar. Jedná se o tituly: Jde sem lesem; Buddhovy pohádky na dobrou noc; 23 způsobů, jak se stát ekohrdinou; Slyšíš, jak mluví stromy?: Co všechno můžeš objevit v lese.

Dalším způsobem, jak mateřská škola získává knihy je ten, že objeví-li paní učitelky ve svém volném čase knihu, která je zaujme, mohou ji na vlastní náklady zakoupit, poté jim bude v MŠ proplacena. Takto se mi již podařilo zakoupit několik titulů. Tímto způsobem lze knihy získat i během školních výletů a exkurzí s dětmi. Zatím se nám takto podařilo zakoupit tyto knihy: A pak se to stalo; Louskáček; Povídání o pejskovi a kočičce; Velká kniha českých slov; Kosprd a Telecí, Jak kometa šla do světa.

Z rozhovoru s paní ředitelkou tedy vyplynulo, že MŠ financuje knihy ze školkového rozpočtu, případně lze využít sponzorský dar přímo určený na knihy.

Jaké způsoby využití čtenářského koutku se nejvíce osvědčily?

Podarilo se mi navrhnout a zrealizovat čtyři možnosti využití čtenářského koutku v rámci řízené či polořízené činnosti s dětmi.

První a druhý návrh spočíval v řízené činnosti s předškolními dětmi. Doba aktivity prvního návrhu s názvem „O kus dál poznám svět, skrze lipový květ“ byla odhadována na 15 min, počet dětí 10. Reálně se účastnilo 13 dětí, reálný čas aktivity 25 minut. Celý návrh, realizace a reflexe je podrobně a přehledně popsán v kapitole 5.4.1. Stanovený záměr aktivity se podařilo naplnit, proto hodnotím tento návrh pozitivně. Negativum spatřuji ve vysokém počtu dětí a skutečnost, že se učitelka nemůže soustředit pouze na tuto činnost s dětmi, ale musí dohlížet na ostatní děti ve třídě a reagovat na přání a potřeby těchto dětí.

Druhý návrh s názvem „Jak vidí ptáci svět“ byl rozplánován do dvou dnů. Celý návrh, realizace a reflexe je podrobně a přehledně popsán v kapitole 5.4.2. Opět se podařilo splnit stanovený cíl, efektivní bylo rozdělení aktivity do dvou dnů. Negativa opět spatřuji v tom, že učitelka musela věnovat svou pozornost i druhé skupině dětí a ve vysokém počtu dětí, ale po menší úpravě míst ve čtenářském koutku, se vešly všechny děti (avšak pozornost neudrželo všech 12 dětí po celou dobu aktivity).

Třetí a čtvrtý návrh byl navržen v rámci projektu Křeslo pro hosta, kdy jsem se vždy domluvila s rodiči, jakou knihu přinesou. Motivovala jsem je tím, aby přinesli buď knihu z jejich dětství, nebo knihu, kterou aktuálně čtou se svým dítětem. Po domluvě s rodiči jsem k jedné knize připravila pracovní list na pozornost a ke druhé knize omalovánku s hlavním hrdinou. Vše bylo ihned po čtení připraveno na stolečku ve čtenářském koutku včetně samotné knihy, která byla předčítána. Děti se snažily po odpočinku vždy co nejrychleji převléknout, aby mohly do čtenářského koutku. Po odpolední svačině jsme se s dětmi na cca 5-10 min sešli v koutku a krátce si shrnuli pohádku, kterou host četl. Výhodou odpoledního využití čtenářského koutku je menší počet dětí ve třídě. Zároveň se mi touto zkušeností s pracovním listem potvrdila slova Tomáškové (2015), že nelze dětem zadávat úkoly a otázky ke knize v době předčítání před odpoledním spánkem. Nejzajímavější je pro děti tvoření s omalovánkou, přičemž jsou schopny si rozvzpomenout a samy povídat o čem se četlo.

Závěr

Domnívám se, že se podařilo splnit stanovené cíle bakalářské práce. Informace obsažené v teoretické i praktické části se prolínají nebo na sebe odkazují. V práci je podrobně popsán důvod vzniku čtenářského koutku ve vybrané mateřské škole, byl vytvořen podrobný seznam aktuálních knih, které se nachází v obou třídách mateřské školy. Dále jsou uvedeny tituly, o které by bylo vhodné čtenářský koutek doplnit a proč. Zároveň se podařilo navrhnout, zrealizovat a reflektovat čtyři možnosti využití čtenářského koutku (aktivit bylo realizováno mnohem více, vzhledem k rozsahu této bakalářské práce jsem se rozhodla zařadit tyto čtyři typově různé náměty na aktivity).

V mateřské škole je celkem 227 knih pro děti předškolního věku, z toho 112 knih se nachází v knihovně třídy Myšek, 115 knih se nachází v knihovně třídy Veverek. Knihy částečně odpovídají věku i zájmu dětí v obou třídách. Ve sledované třídě Veverek se podařilo vypořádat, že mají-li děti nastavená pozitivní pravidla, která se jasně dodržují, jsou schopny je přijmout za své. Zajímavým zjištěním je fakt, že děti již tolik nepřitahují knihy Walta Disneyho, jak tomu bylo dříve.

V obou třídách mateřské školy se současně se vznikem čtenářských koutků podařilo zrealizovat projekt „Křeslo pro hosta“, a to v rámci kampaně Celé Česko čte dětem. Do školky chodí předčítat, maminky, tatínkové, dědečkové. V předešlých letech nebyl nikdo z rodičů či prarodičů dětem číst. Považuji za velký úspěch, že se projekt podařilo takto rozvinout během tří měsíců. Z toho všeho mi rovněž vyplývá, že zájem u dětí o knihy a péči o ně se právě zvyšuje v souvislosti s tímto projektem.

Názory dětí na nový čtenářský koutek jsou pozitivní. Děti si všimly hned na začátku školního roku, že je to ve školce „nové“. Po rozhovoru s nimi jsem zjistila, že se jim líbí uspořádání knih, neboť děti potřebují jisté hranice, řád a jistotu. V minulých letech byly knihy neuspořádané ve 2-3 policích mezi hračkami. Od letošního školního roku má každá kniha své místo díky navrženým piktogramům, kterým děti rozumí. Nyní mají děti větší výběr knih a určené klidné místo k jejich prohlížení a čtení. Na základě rozhovoru bylo zjištěno, že sama ředitelka a učitelky mateřské školy hodnotí čtenářské koutky kladně a rovněž vypořádal změnu v přístupu u dětí ke knihám. Jedná se o hlubší zájem o knihy, šetrnější zacházení s nimi a zájem o udržování pořádku v knihovně.

Z výzkumu dále vyplývá, že je možné využít čtenářský koutek pro řízenou činnost maximálně s 10 dětmi, a to v dopoledním bloku. Vhodné je využít přitom otázky před čtením, při čtení, po čtení, dále je možné zařadit jednoduchý pracovní list. Během odpoledního bloku je vhodné dětem připravit jednoduchou omalovánku ke knize, případně obrázky, podle kterých mohou děti složit příběh. Děti většinou samy od sebe začnou povídat, co si pamatují z předčítání při odpočinku. Jako nevhodné se ukázalo odpoledně zařazovat úkoly k příběhu na paměť či pozornost.

Je však potřeba dětem klidnou a nenásilnou formou připomínat pravidla zacházení s knihami. Jsou-li pravidla jednoduše graficky znázorněna, stačí pak dítě oslovit a ukázat na dané pravidlo, které zrovna porušilo a dítě to ihned napraví.

Tato bakalářská práce by mohla sloužit studentkám, případně i studentům, a především učitelkám mateřských škol jako inspirace, jak vybudovat čtenářsky podnětné prostředí v mateřské škole. Tato práce prokázala, že to lze dokázat i během tří měsíců z pozice začínající učitelky. Je k tomu ovšem zapotřebí pozitivní přístup všech pedagogů MŠ, neboť tato změna se týká i jich samotných.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. ABZ.cz: slovník cizích slov [online]. [cit. 2018-11-02]. Dostupné z: https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=exekutivn%C3%AD&typ_hledani=prefix
2. Aktivity kampaně. *Rosteme s knihou* [online]. [cit. 2018-11-15]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane/>
3. ALTMANOVÁ, Jitka et al. *Gramotnosti ve vzdělávání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010 [cit. 2018-03-23]. ISBN 978-80-87000-41-0. Dostupné z: <http://www.vuppraha.rvp.cz/wp-content/uploads/2010/02/Gramotnosti-ve-vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD1.pdf>
4. FREISLEBEN, Zdeněk, Renáta FUČÍKOVÁ a Jarka VRBOVÁ, ČENKOVÁ, Jana, ed. *Statut Zlaté stuhu*. Zlatá stuha [online]. IBBY, 2014 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/statut-zlate-stuhu>
5. GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: Komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.
6. Hlavní šetření PISA 2015: Školní zpráva [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2016 [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/Ukazkova_SZ_ZS/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1
7. HOMOLOVÁ, Kateřina. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4.
8. CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.
9. Kategorie. *Památník národního písemnictví* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/kategorie/>
10. KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.
11. Kritické myšlení z.s. [online]. 2001 [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/facelift_index.php

12. LANGMEIER, Josef a Dana KŘEJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
13. LAUFKOVÁ, Veronika, Hana MORAHOVÁ a Tereza MEDŘICKÁ. *Metodologické přístupy v pedagogických a psychologických doktorských výzkumech: Recenzovaný sborník z doktorské konference konané dne 20. května 2013 v Praze* [online]. Praha: Karolinum, 2013 [cit. 2018-11-30]. ISBN 978-80-7290-698-4. Dostupné z: <http://pages.pdf.cuni.cz/konference13/files/2013/12/Sbornik-2013-Metodologick%C3%A9-p%C5%99%C3%ADstupy.pdf>
14. LAUFKOVÁ, Veronika. Čtenářská gramotnost z pohledu rámcových a školních vzdělávacích programů. *Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2018, 2018, II(1), 29-61 [cit. 2018-12-01]. ISSN 2533-7882. Dostupné z: http://pages.pdf.cuni.cz/gramotnost/files/2018/11/02_Laufkova.pdf
15. LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!* Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.
16. MALÝ, Radek a Josef NEŠPOR. *Lexikon českých nakladatelství dětské knihy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4503-8.
17. MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.
18. MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřských škol*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0977-5.
19. MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.
20. *Nakladatelství originálních knížek pro děti: Katalog 2018* [online]. Běžíliška, 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/downloads/katalog-2018.pdf>
21. NČKR. *Památník národního písemnictví* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/o-nckr/>
22. O Liteře. *Magnesia Litera* [online]. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz/#o-litera>

23. O nakladatelství. *Pasparta* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.pasparta.cz/o-nakladatelstvi>
24. OECD. (2010). *PISA 2009 Results: learning to learn – Student Engagement, Strategies and Practices* (Volume III). Paris: OECD.
25. PALEČKOVÁ, Jana, Vladislav TOMÁŠEK a Radek BLAŽEK. *Mezinárodní šetření PISA 2012: schopnost patnáctiletých žáků řešit problémy*. Praha: Česká školní inspekce, 2014. ISBN 978-80-905632-5-4.
26. PIRLS. Česká školní inspekce ČR [online]. 2017 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS>
27. PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.
28. PRŮCHA, WALTEROVÁ, MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-0.
29. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018.
30. REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.
31. REZKOVÁ, Vlasta. *Děti a dospělí v procesu výchovy a vzdělávání*. In: MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, eds. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2015, s. 53-78.
32. RYBÁROVÁ, Eva. *Čtenářské strategie jako podpora porozumění předčítanému textu u dětí předškolního věku* [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-09-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/160706/>. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
33. SLOUPOVÁ, Miroslava. *Rok s krtkem: Náměty pro práci s předškolními dětmi*. 2. vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0650-7.
34. *Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: Kniha je můj kamarád na cestě za poznáním sebe, svého okolí a světa*. Mateřská škola Nová Ves, Praha – východ, 2018.
35. ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Slovník dětského světa: aneb Rozumíme si?* Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2006. ISBN 80-204-1513-0.

36. ŠVEJNOHOVÁ, Alena. *Dětské knihovny v mateřských školách: možnosti, limity a výzvy* [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/90672>. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
37. TĚTHALOVÁ, Marie. Jen čtení před spaním nestačí. *Časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*. 2018, **XXV**(3), 8-10. ISSN 1210-7506.
38. TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.
39. TOMKOVÁ, Anna. *Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole: distanční text*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007, 97 s. ISBN 978-807290-315-3.
40. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-09568.
41. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
42. VLAŠICOVÁ, Lucie. *Kýč v literatuře pro děti pohledem učitelek mateřských škol* [online]. Zlín, 2018 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/42863/vla%C5%A1icov%C3%A1_2018_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
43. VOHRALÍKOVÁ, Zuzana. *Čtenářský koutek a jeho role v rozvoji čtenářské pregramotnosti* [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/82313>. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
44. WAGNEROVÁ, Tereza. *Ilustrace v současné dětské knize a možnosti jejího využití v mateřské škole* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/100741>. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
45. WHITCROFT, Ladislava. *Čtenářské strategie – 1. díl – Co jsou čtenářské strategie. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. 2010 [cit. 2018-07-

- 07]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/ctenarska-gramotnost/cg-strategie/cg-strategie-1>
46. WILDOVÁ, Radka a kol. *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-7290-579-9.
47. WILDOVÁ, Radka. *Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-228-8.
48. ZÁKON ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). *Informace pro knihovny*[online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadedci-prepisy/Zakon257.htm
49. ZDRUBECKÁ, Michaela. *Práce s knihou v mateřské škole formou nedokončených příběhů* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/100748>. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Příloha 1: Vzor pozorovacího archu

KRITÉRIUM	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	POZNÁMKY
Respektování pravidel	Ne Spíše ne Spíše ano Ano	Ne Spíše ne Spíše ano Ano	Ne Spíše ne Spíše ano Ano	
Respektování piktogramů	Ne Spíše ne Spíše ano Ano	Ne Spíše ne Spíše ano Ano	Ne Spíše ne Spíše ano Ano	
Doba, kdy si děti nejčastěji půjčují knihy				
Prohlížení individuální či skupinové				
Nejčastěji půjčované knihy				
Nejčastěji půjčované artefakty				
Poznámky (Křeslo pro hosta, nové knihy v knihovně apod.)				

Příloha 2: Strukturovaný rozhovor

Jméno:	K – učitelka	V – učitelka	J – ředitelka
Věk:	27	39	59
Vzdělání:	SPgŠ	SŠ s maturitou	SPgŠ
Počet let praxe:	5	10 měsíců	27

Otázky týkající se práce s knihou předchozích let

1. Víte, v čem spočívá kampaň Celé Česko čte dětem? Prosím zdůvodněte.

K: Ano, už třetí rok se snažíme o podporu této kampaně. Je to projekt o tom, aby rodiče více četli svým dětem.

V: Myslím, že kampaň spočívá všeobecně v tom vrátit děti i rodiče ke knize jako takové. Upevňuje pouto mezi rodičem a dítětem.

J: Kampaň spočívá v tom, aby si celá společnost v dnešní uspěchané době uvědomila, jak obrovský význam má pravidelné předčítání dítěti pro jeho emoční vývoj a pro formování návyku čtení v dospělosti.

2. Jak jste pracovala s knihou v předchozích letech v MŠ? Prosím zdůvodněte.

K: S knihou jsem pracovala při daném tématu. Např. když jsme měli téma Vesmír, tak jsme si ukazovali naučné knihy s obrázky o vesmíru a planetách. Dále při dramatizaci pohádek a prohlížení obrázků při čtení.

V: Čteme pohádky před odpočinkem, vysvětlujeme si děj knížky, mluvíme o postavách z knížek. Prohlížíme obrázky a snažíme se domyslet děj pohádky.

J: V MŠ jsem s knihou pracovala s ohledem na věk dětí. U nejmladších to byla nejdříve leporela, obrázkové pohádky, říkanky. Se staršími dětmi jsme již diskutovali o přečteném textu, měli jsme snahu, aby děti děj převyprávěly, zapojovali jsme dramatizaci příběhu, snažili jsme se najít i poučení z přečteného příběhu.

3. Jaký byl zájem o knihy ze strany dětí v předchozích letech? Jaký přístup k nim děti měly? Jak se k nim chovaly, jak často si je prohlížely a při jakých činnostech? Prosím zdůvodněte.

K: Děti si knihy prohlížely vždy před odpočíváním. Měly dovoleno vzít si knížku do své postýlky. V tuto dobu byl o knihy největší zájem, jinak o knížky ze strany dětí zájem nebyl. Někteří jedinci brali knihu spíše jako hračku, a i přes vysvětlování, jak se ke knihám chovat pak docházelo k jejich poškození.

V: Zájem byl hlavně o obrázkové knížky. Tento zájem mělo jen pár dětí. Dnešní děti se ke knížce moc chovat neumí, snažíme se je to naučit. Velký zájem je o encyklopedie, děti si je prohlížejí např. při tématu o zvířatech.

J: Podle mého názoru byl zájem o knihy vždy velký. Ne vždy však uměly děti s knihou správně zacházet. Často nešetrné zacházení až ničení. Děti si prohlížely knihy jak v rámci spontánních činností (jen na vyhrazeném místě), tak při činnostech vzdělávacích (krátké předčítání v komunitním kruhu, práce s encyklopediemi, čtení před spaním, dramatizace textu).

4. Znáte nějakou literaturu, která poskytuje informace o tom, jak s knihou pracovat? Pokud ano, tak jakou.

K: Bohužel, neznám.

V: „Víš, co čteš?“ pracovní sešit pro děti.

J: Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v MŠ (Tomášková), Umíte to s pohádkou? (Doláková)

5. Víte, kde hledat tipy na kvalitní dětské knihy? Popř. kde vy sama hledáte inspiraci, co dětem číst?

K: Většinou knihy vyhledávám přes internet nebo přímo v knihkupectví, kde si knihu mohu ihned prohlédnout.

V: Navštěvuji hodně knihkupectví (Neoluxor), kde si nechám doporučit tipy na knihy. Pak hledám inspiraci v katalogu, který nosí děti ze školy domů, z něhož si mohou děti s rodiči nějaké knihy objednat (např. katalog Albatros).

J: Předčítám knihy z vlastní knihovny, ptám se kolegyň z jiných škol, nechám si doporučit něco od rodičů, prohlížím knihy v katalozích z nakladatelství, které nám chodí do MŠ.

6. Byla jste spokojená s výběrem knih v MŠ v předchozích letech? Postrádala jste nějakou konkrétní literaturu pro děti?

K: Výběr knih byl víceméně na dobré úrovni. Chyběly mi však knihy naučné.

V: Vždy je v knihovničkách školky co doplňovat, např. pro děti cizinců Velká kniha českých slov.

J: V předchozích letech jsem s výběrem knih spokojena nebyla. Dětská literatura byla na minimální úrovni, knihy jsem si nosila ze své vlastní knihovny.

7. Navštěvovali jste knihovnu v blízkém okolí MŠ?

K: Ne.

V: Ne.

J: V minulých letech ne, v letošním školním roce 2018/2019 máme za sebou první návštěvu s úvodním programem, na jaře plánujeme jít na další program.

8. Jaké další aktivity v rámci rozvoje čtenářství jste v MŠ nabízely?

K: V minulých letech jsme se snažili zapojit rodiče do předčítání dětem, ale nikdo nepřišel, protože měli pracovní povinnosti.

V: Pohádky, kde se tvoří příběh pomocí kartiček. Oslovili jsme veřejnost (převážně rodiče), aby nám přišli do školky předčítat, ale nikdo nepřišel.

J: Zvaly jsme rodiče na předčítání, ptaly jsme se jich na tipy na knihy, děti si mohly do školky přinést vlastní knížku, ze které jsme potom společně četli.

Otázky související se vznikem čtenářských koutků v MŠ

1. Jaký máte osobní dojem z nově vzniklého čtenářského koutku a knihovny pro děti?

K: Velice kladný. Myslím si, že se postupem času u dětí vytvoří větší a hlubší zájem o knihy. V minulých letech neměly knihy takhle hezky srovnané k dispozici a bylo vidět, že si jich vůbec neváží.

V: Celá myšlenka mít v MŠ čtenářský koutek se mi moc líbí. Mám radost, když dítě vezme knížku do ruky a se zájmem si ji prohlíží a zajímá se o ni. Myslím, že jsme již na správné cestě ke knižní gramotnosti.

J: Čtenářský koutek je určité přínosem v naší práci. Mám z něho celkově dobrý pocit, nadále se budeme snažit doplnit jej o kvalitní dětskou literaturu.

2. Vyozorovala jste změnu u dětí v přístupu ke knihám poté, co je v MŠ nová knihovna pro děti? Zkuste popsat, jakou změnu jste konkrétně vyzorovala.

K: Děti si začaly brát knihy mezi své hry s větší opatrností, a to jen v koutku, který si pomocí kostek dostaví jako domeček.

V: Po doplnění pravidel do knihovny ano. Lépe se chovají ke knížkám, a dokonce si je i uklízí.

J: Změna u dětí nastala. Uvědomily si, že ve čtenářském koutku máme pevně domluvená pravidla chování a zacházení s knihami. Děti se je opravdu snaží dodržovat a upozorňují občas své kamarády na správné zacházení.

Doplňující otázky pro ředitelku

1. Jaké jsou ve vaší mateřské škole možnosti financování, jak získáváte literaturu pro děti a pedagogy?

J: Většinou knihy financuji z rozpočtu MŠ, případně lze využít sponzorský dar – finanční, přímo určený na knihy pro děti. Někteří rodiče nám dokonce po vzájemné konzultaci sami nabízejí, že nám nakoupí knihy do školky.

2. Proč jste se rozhodla vyhovět s realizací čtenářských koutků v MŠ?

J: Ráda bych podporovala čtenářskou gramotnost u dětí, a navíc sama ráda čtu.

Příloha 3: Seznam aktuální literatury

TRÍDA MYŠKY

Pohádkové knihy s převahou textu (piktogram 1)

1. **Barevný rok** / Božena Šimková
2. **Čarodějka Winnie: šest nejhezčích pohádek** / Valerie Thomasová
3. **Černý pirát a Darwinova opice** / Miloš Macourek
4. **Človíčková dobrodružství** / Pavel Teisinger
5. **Dědečku, vyprávěj** / Ladislav Špaček
6. **Emušáci: Ferda a jeho mouchy** / M. Dostálová, S. Jančiová, H. Vlčková
7. **Honzíkova cesta** / Bohumil Říha
8. **Hrajeme si s pohádkou** / Ivana Tomková
9. **Chystáme se do školky** / Jiří Šandera
10. **Knížka pro děti od dvou do pěti** / Michal Černík
11. **Kubula a Kuba Kubikula** / Vladislav Vančura
12. **Maková panenka a motýl Emanuel** / Václav Čtvrtek
13. **Moje nejkrásnější pohádky na dobrou noc** / A. Huber, D. Jäckle, S. Streufert
14. **Nejhezčí pohádky z celého světa** / Bob Hartman
15. **Nezbedné pohádky** / Josef Lada
16. **Nové pohádky skřítky Medovníčka** / Jan Lebeda
17. **Pohádky** / Miloš Macourek
18. **Pohádky bratří Grimmů 2** / Bratři Grimmové
19. **Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky** / Václav Čtvrtek
20. **Pozor, červená!** / Hana Primusová
21. **Slávek a kouzelný meč** / Ilka Pacovská
22. **Špalíček veršů a pohádek** / František Hrubín

Pohádkové knihy s převahou ilustrací pro děti (piktogram 2)

23. **Bambi** / Walt Disney
24. **Bernard a Bianka** / Walt Disney
25. **Cesta za štěstím** / Daniel Joris
26. **Čarodějné pohádky pro malé kouzelníky** / Jiří Žáček

27. **České pohádky** / Alena Peisertová
28. **Heidi děvčátko z hor** / Johanna Spyriová
29. **Jak krtek uzdravil myšku** / Hana Doskočilová
30. **Je to vážné!** / Ulf Stark
31. **Máme rádi zvířata** / Jiří Žáček
32. **Martinka jede na venkov** / Gilbert Delahaye
33. **Martinka: velká kniha příběhů** / Gilbert Delahaye
34. **Medvídek Pú: kdo se bojí sloniska?** / Ysenda Maxtone-Graham
35. **Medvídek Pú: není dopis jako dopis** / Ysenda Maxtone-Graham
36. **Medvídek Pú: pohádka na dobrou noc** / Ysenda Maxtone-Graham
37. **Milé setkání** / René Rahir
38. **Nejkrásnější kolekce příběhů: Ledové království** / Disney Enterprises
39. **Nová dobrodružství Štaflíka a Špagetky** / Alena a Jiří Munkovi
40. **O mužičkovi, který zastavil pražský orloj** / Zdeněk Karel Slabý
41. **Oliver a spol.** / Walt Disney
42. **Pan Pohádka** / Michal Gulyáš
43. **Papuchalk Petr** / Petr Horáček
44. **Pohádky z džungle na dobrou noc** / Kolektiv autorů
45. **Popelka: příběh o laskavosti** / Sarah Price
46. **Slepičí úlet** / Lawrence David
47. **Sněhurka a sedm trpaslíků: příběh o závisti** / Sarah Albee
48. **Tappi a podivuhodné místo** / Marcin Mortka
49. **To nejlepší z večerníčků 2** / Kateřina Zavadová
50. **Toy story 1: příběh hraček** / Walt Disney
51. **Toy story 2: příběh hraček** / Disney Pixar
52. **Tygrův příběh** / Walt Disney
53. **Už žádné výmluvy** / Stacy Heller Budnick
54. **Úžasňákovi** / Disney Enterprises
55. **Země sněhuláků** / Michal Gulyáš

Knihy naučné a encyklopedie (piktogram 3)

56. **365 věcí z papíru a lepenky** / Fiona Wattová
57. **Létáme: obrazový průvodce** / Normann Barrett
58. **Lidské tělo: tajemná knížka** / autor neuveden
59. **Na polích a lukách: včely a med** / Gilles Laurendon
60. **První encyklopedie** / autor neuveden
61. **V našem lese** / Romana Anděrová
62. **Země: dětská obrazová encyklopedie** / autor neuveden
63. **Zvířata a jiné: obrazová encyklopedie života na zemi** / autor neuveden

Obrázkové knihy, leporela + interaktivní knížky, říkadla (piktogram 4)

64. **ABCD** / Alena Ladová
65. **Básničky pro děti** / Zdeněk Korint
66. **Co nám chutná: moje nejmilejší zvířátka** / autor neuveden
67. **Co všechno létá** / Karel Sýs
68. **Česká říkadla, písničky, pohádky** / Milada Motlová
69. **Dárek mamince** / Pavel Malčík
70. **Domácí zvířata** / Zoltan Zelk
71. **Hádky od srdíčka** / Zuzana Kopecká
72. **Jak krtek cestoval** / Josef Brukner, Zdeněk Miler
73. **Ježíšek a jablíčkové hvězdičky** / František Ber
74. **Kolečková knížka: malá mašinka** / Ivana Nováková
75. **Kolečková knížka: šikovný bagr** / Ivana Nováková
76. **Krtek a barvy** / Jiří Žáček
77. **Krtek a čísla** / Jiří Žáček
78. **Krtek a kalhotky** / Eduard Petiška
79. **Krtek a kouzelná slovíčka** / Jiří Žáček
80. **Krtek a medvědi** / Zdeněk Miler
81. **Krtek a pomocníci** / Jiří Žáček
82. **Krtek a potopa** / Zdeněk Miler
83. **Krtek a rozdíly** / Jiří Žáček

84. **Krtek a tvary** / Miloš Kratochvíl
85. **Krtek a zajíček** / Zdeněk Miler
86. **Krtek a zvířátka** / Jiří Žáček
87. **Krtek hádá, jak to je** / Jiří Žáček
88. **Krtek jde do školy** / Michal Černík
89. **Krtek má radost** / Miloš Kratochvíl
90. **Krtek v ZOO** / Jiří Žáček
91. **Krtekův den** / Josef Brukner
92. **Malé kot'átko** / Bob Bampton
93. **Malované říkanky** /
94. **Měsíce** / Ilka Pacovská
95. **Moje auto** / autor neveden
96. **Moje první abeceda** / Eva Bartáková
97. **Nauč mě mluvit** / Luboš Huml
98. **Nebojím se tmy** / autor neveden
99. **Nejkratší pohádky** / Petr Kovařík
100. **O veselé mašince** / Jan Čarek
101. **Pec nám spadla** / autor neveden
102. **Pohyblivá garáž** / autor neveden
103. **Pojed' s námi** / O. Smudková
104. **Pražské služby dětem: Dominik, Karolínka a čisté město** / autor neveden
105. **Říkadla a básničky pro kluky a holčičky: povolání a řemesla** / Martin Štěpánek
106. **Říkadla pro nejmenší** / autor neveden
107. **Tom a jeho zvířátka** / autor neveden
108. **Tomáš a Tereška poznávají přírodu** / autor neveden
109. **Tvary: hrajeme si s magnetkami** / autor neveden
110. **Ukaž prstem cestu králíčkovi** / autor neveden
111. **Velká kniha pohádek (puzzle kniha)** / autor neveden
112. **Vousy od medu** / Věra Provazníková

TRÍDA VEVERKY

Pohádkové knihy s převahou textu (piktogram 1)

1. **100 nejkrásnějších pohádek pro unavené rodiče** / autor neuveden
2. **Alenčina čítanka** / Eduard Petiška
3. **Arabela** / M. Macourek, V. Vorlíček, H. Franková
4. **Bob a Bobek na cestách** / Pavel Šrut
5. **Bubáci a hastrmani** / Josef Lada
6. **Buddhovy pohádky na dobrou noc** / Nagaraja Dharmachari
7. **Bylo jednou jedno loutkové divadlo** / Eduard Petiška
8. **Čarování s pohádkou** / Marie Kubátová
9. **České dějiny očima psa** / Martina Drijverová
10. **České pohádky** / Slávka Kopecká
11. **Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček** / Milada Motlová
12. **Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek** / Karel Čapek
13. **Dobrodružství veverky Zrzečky** / Josef Zeman
14. **Ferda cvičí mraveniště** / Ondřej Sekora
15. **František Hrubín dětem** / František Hrubín
16. **Hurvínkova nebesička** / Denisa Kirschnerová
17. **Chaloupka na vršku** / Šárka Váchová
18. **Jak se Míša ztratil** / Alois Joneš
19. **Kosí bratři** / Ludvík Středa
20. **Kosprd a Telecí** / Eva Papoušková
21. **Kubula a Kuba Kubikula** / Vladislav Vančura
22. **Líný kocour Josef** / Franziska Biermannová
23. **Lískulka v lese, na louce a u lidí** / Irena Gálová
24. **Lišky, dobrou noc** / František Nepil
25. **Maková panenka a motýl Emanuel** / Václav Čtvrtek
26. **Malá čarodějnice** / Otfried Preussler
27. **Malý princ** / Antoine de Saint-Exupéry
28. **Martínkova čítanka a dvě klubíčka pohádek** / Eduard Petiška
29. **Mrazík** / B. Smudek

30. **Nejhezčí pohádky z celého světa** / Bob Hartman
31. **Nezbedné pohádky** / Josef Lada
32. **O chytré kmotře lišce** / Josef Lada
33. **O stromu, který dával** / Shel Silverstein
34. **Pohádky** / K. J. Erben
35. **Pohádky pod polštář** / Zuzana Pospíšilová
36. **Pohádky pro všední den** / Eva Horáková
37. **Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka s Vochoomůrky** / Václav Čtvrtek
38. **Putování hrocha aneb od dvou do pěti** / Petr Hroch Binder
39. **Říkadla naší babičky** / Josef Lada
40. **Skřítek Rozekvítek: rok v přírodě** / Hana Primusová
41. **Velká pohádka doktorská** / Karel Čapek, Josef Čapek
42. **Z deníku kocoura Modroočka** / Josef Kolář
43. **Zvířátka a národní říkadla** / Kája Hacker

Pohádkové knihy s převahou ilustrací pro děti (piktogram 2)

44. **A pak se to stalo** / Ester Stará
45. **Andulka a Andulka** / Hana primusová
46. **Bambi** / Walt Disney
47. **Byl jednou jeden krtek** / Eduard Petiška
48. **Dobrodružství nezbedné lištičky** / Ulf Stark
49. **Dobrodružství pavoučka Čendy** / Petr Čech
50. **Dračí pohádky** / Milena Baischová
51. **Hrajeme si se Zuzankou** / Jan Machač
52. **Hrdinové ze zahrádky** / Ulf Stark
53. **Jak kometa šla do světa** / Jitka Petrželová
54. **Jde sem lesem** / Daniela Krolupperová
55. **Kde bydlí čas** / Vladimír Škutina
56. **Louskáček** / An Leysenová
57. **Maxipes Fík na cestách** / Rudolf Čechura
58. **Medvídek Pú: Plujeme po řece** / Ysenda Maxtone-Graham

59. **Medvídek Pú: Pojd' me si hrát** / Ysenda Maxtone-Graham
60. **Medvídek Pú: Všichni milí kamarádi** / Jean-Pierre Bernier
61. **Moje první pohádky** / Marie Tetourová
62. **Nauč mě mluvit** / Luboš Huml
63. **O jedenácti labutích: příběh o vytrvalosti** / Joanne Barkan
64. **O Malence: příběh o laskavosti** / Margaret Snyder
65. **Pohádky od maminky** / Jana Potužníková
66. **Povídání o pejskovi a kočičce** / Josef Čapek
67. **Prvňáček** / Malgorzata Strekowska-Zaremba
68. **První čtení pro malé čtenáře** / autor neveden
69. **Slon a mravenec** / Daisy Mrázková
70. **Velká kniha českých říkadel** / Markéta Stinglová
71. **Veselo je na statku** / Alena Špačková
72. **Zimní pohádky** / Michal Gulyáš

Knihy naučné a encyklopedie (piktogram 3)

73. **23 způsobů, jak se stát ekohrdinou** / Isabelle Thomas
74. **Atlas světa** / autor neveden
75. **Cesta do pravěku** / Bořivoj Záruba
76. **Dějiny českých zemí** / Petr Čornej
77. **Dějiny udatného českého národa** / Lucie Seifertová
78. **Dětská encyklopedie** / Bohumil Říha
79. **Hledej a najdi zvířata naší země** / Pere Rovira
80. **Jak se žilo v pravěku** / Eva Tinková, Kateřina Hrbková
81. **Knížka pro děti do auta** / Martin Gato
82. **Kolik je hodin** / Dagmar Košková
83. **Lexikon zvířat od A do Z** / Romana Anděrová, Lenka Janochová
84. **Malá ilustrovaná školní encyklopedie** / kolektiv autorů
85. **Péče o kočku** / Joan Mooreová
86. **Počasí: jak pozorovat a porozumět počasí** / John Farndon
87. **Průvodce naší přírodou: hrajeme si celý rok** / Angela Wilkesová

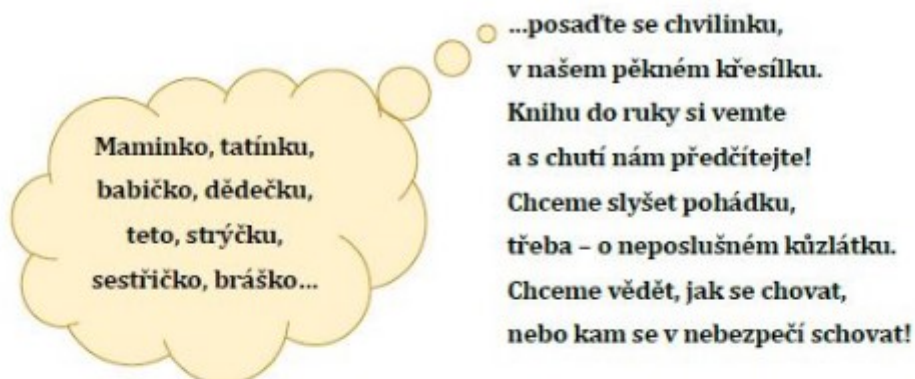
88. **Putování přírodou** / Daniela Orlando
89. **Slyšíš, jak mluví stromy?: Co všechno můžeš objevit v lese** / Peter Wohlleben
90. **Školní atlas světa** / Libor Matyáš
91. **Učíme se kreslit postavičky** / Ray Gibson
92. **Učíme se kreslit zvířata** / Ray Gibson

Obrázkové knihy, leporela (piktogram 4)

93. **Gruffalo** / Julia Donaldson
94. **Jak krtek cestoval** / Josef Brukner, Zdeněk Miler
95. **Jak to chodí u hasičů** / Dana Winklerová
96. **Kdo bydlí v lese?** / Zuzana Pospíšilová
97. **Knížka plná obrázků: mateřská škola** / Anne Scheller
98. **Kráska a zvíře** (pohádka s puzzle) / autor neuveden
99. **Krtek a barvy** / Jiří Žáček
100. **Krtek v ZOO** / Jiří Žáček
101. **Kuřátko a obilí** / František Hrubín
102. **Lískulka na louce** / Irena Gálová
103. **Lískulka na moři** / Irena Gálová
104. **Lískulka u vrbinek** / Irena Gálová
105. **Lískulka v lese** / Irena Gálová
106. **Moje štěně** / Michal Černík
107. **Myší výprodej** / Ondřej Hník
108. **Obrázkové příběhy – Jaro** / Rotraut Susanne Bernerová
109. **Obrázkové příběhy – Léto** / Rotraut Susanne Bernerová
110. **Obrázkové příběhy – Noc** / Rotraut Susanne Bernerová
111. **Obrázkové příběhy – Podzim** / Rotraut Susanne Bernerová
112. **Obrázkové příběhy – Zima** / Rotraut Susanne Bernerová
113. **Pražské služby dětem: Dominik, Karolínka a čisté město** / autor neuveden
114. **Velká kniha českých slov** / Pavlína Šamalíková
115. **Zvířátka na statku** / Jiřina Lockerová

KŘESLO PRO HOSTA

Kam máte přijít?	K nám do školky! <i>MŠ Nová Ves, Nad Hřištěm 200, Praha-východ</i>
Kdy?	Kdykoliv po domluvě s paní učitelkami! Nejlépe 2x do měsíce!
Musíte mít vlastní knížku?	Nemusíte. My jich máme dost, ale jestli máte nějakou zajímavou, tak ji rádi poznáme!

Těší se na vás
nejen paní učitelky,
paní kuchařky,
ale hlavně MY,
VAŠE DĚTI!

Příloha 5: Fotografie z projektu „Křeslo pro hosta“

